

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
İŞİTME ENGELLİ BİREYLER
DESTEK EĞİTİM PROGRAMI**



ANKARA, 2008

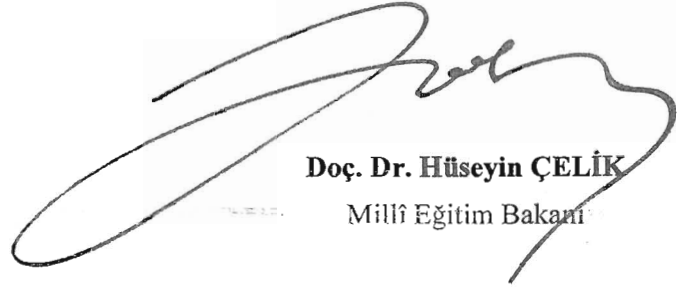
T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

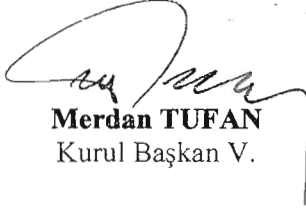
SAYI: 282	TARİH: 26.12.2008	KONU: İşitme Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı
ÖNCEKİ KARARIN		
SAYI: 132	TARİH: 09.07.2007	

Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 18.12.2008 tarih ve 5102 sayılı teklif yazısı üzerine Kurulumuzda görüşülen **İşitme Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı**'nın 01.01.2009 tarihinden itibaren uygulanmak üzere ekli örneğine göre kabulü,

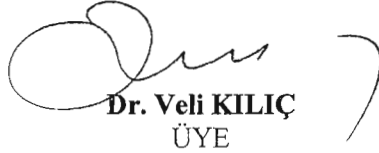
Kurulumuzun 09.07.2007 tarih ve 132 sayılı Kararıyla kabul edilerek uygulanmakta olan "Özel, Özel Eğitim Kurumları İşitme Engelliler Bireysel ve Grup Eğitimi Programı"nın 2009 Yılı sonunda uygulamadan kaldırılması

kararlaştırıldı.


Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK
Millî Eğitim Bakanı


Merdan TUFAN
Kurul Başkan V.


Nazım İrfan TANRIKULU
ÜYE


Dr. Veli KILIÇ
ÜYE


Ömer ÖZCAN
ÜYE

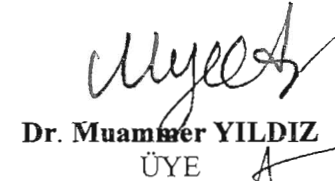

Füsün KÖKSAL
ÜYE


Ahmet SÖNMEZ
ÜYE


Ahmet Ergun BEDÜK
ÜYE

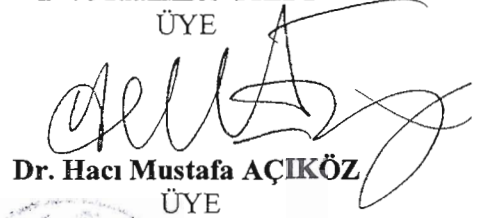

Zübeyir YILMAZ
ÜYE



İbrahim BÜKEL
ÜYE


Dr. Muammer YILDIZ
ÜYE


Halil AŞICI
ÜYE


Dr. Vahap ÖZPOLAT
ÜYE


Dr. Hacı Mustafa AÇIKÖZ
ÜYE


Aslı Gibidir.

**İŞİTME ENGELLİLER DESTEK EĞİTİM PROGRAMI
HAZIRLAMA ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU ÜYELERİ**

ADI VE SOYADI	UNVANI	KURUMU
Dr. Şebnem SEVİNÇ	Öğretim Görevlisi	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fak. Hast.
Zehra Pınar ÇELİKER	İşitme Engelliler Sınıf Öğretmeni	Özel Eğ. Reh. Ve Dan. Hiz. Genel Müdürlüğü
Orkan ÇALBIYIK	İşitme Engelliler Sınıf Öğretmeni	Dosteller işitme Engelliler İ.Ö.O İSTANBUL
Engin GÜNEY	İşitme Engelliler Sınıf Öğretmeni	Kütahya İşitme Engelliler İ.Ö.O KÜTAHYA
Hakan ZORLU	İşitme Engelliler Sınıf Öğretmeni	Aliağa Rehberlik Araştırma Merkezi İZMİR
Fatma OĞUZ	İşitme Engelliler Sınıf Öğretmeni	Atatürk İlköğretim Okulu KOCAELİ
Özgül AKTAŞ	İşitme Engelliler Sınıf Öğretmeni	İbni Sina İşitme Eng. İ.Ö.O. Mustafakemalpaşa/BURSA
Bahar ARTAM	İşitme Engelliler Sınıf Öğretmeni	Lokman Hekim İşitme Eng. İ.Ö.O. AMASYA
Serhan ÖZGUBAR	Uzman Odyolog	Özel, Özel Eğitim Kurumları Derneği Temsilcisi
Meliha KOCAMANOĞLU	İşitme Engelliler Sınıf Öğretmeni	Özel, Özel Eğitim Kurumları Derneği Temsilcisi

PROGRAM GELİŞTİRME

Mustafa Galip DUZCU	Program Geliştirme Uzmanı	Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Hasan UTANÇ	Program Geliştirme Uzmanı	Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü
Serap YALÇIN GÜLER	Program Geliştirme Uzmanı	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Veysel ÖZTÜRK	Ölçme ve Değerlendirme Uz.	Kızılcahamam Rehberlik ve Araştırma Merkezi ANKARA
İman DEMİRCİ	Ölçme ve Değerlendirme Uz.	Süha Alemdaroğlu Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi ANKARA
Zafer ÜNAL	Ölçme ve Değerlendirme Uz.	Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
Şeker ÇELİKER	Ölçme ve Değerlendirme Uz.	Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

DİL VE ANLATIM

Melek KARADAĞ	Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
---------------	-----------------------------	------------------------------------

KATKI SAĞLAYANLAR

ADI VE SOYADI	UNVANI	KURUMU
Yrd. Doç. Dr. M. Cem GİRGİN	Öğretim Üyesi	Anadolu Üniversitesi Eng. Entg. Yük. Ok.
Uzm. Şenay ALTINYAY	Öğretim Görevlisi	Gazi Üniversitesi Tıp Fak.
M. Uğur ÖZKAN	İşitme Engelliler Sınıf Öğretmeni	Özel, Özel Eğitim Kurumları Derneği Temsilcisi

İÇİNDEKİLER

<u>BÖLÜM ADI</u>	<u>SAYFA NO</u>
GİRİŞ	3
ÖZÜR GRUBUNUN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ.....	4
PROGRAMIN DÜZEYİ.....	8
PROGRAMIN GENEL AMAÇLARI.....	8
PROGRAM İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR.....	8
PROGRAMIN YAPISI.....	10
ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ.....	11
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	15
AİLE EĞİTİMİNİN PLANLANMASI VE AİLE İLE İŞBİRLİĞİ.....	32
PROGRAMDA YER ALAN MODÜLLER.....	
İşitme Eğitimi.....	33
Dil Eğitimi.....	46
Sosyal İletişim.....	61
Okuma-Yazma-Anlama	72
Matematik.....	85
KAYNAKÇA	99

GİRİŞ

Doğuştan olan ya da yaşamın ilk yıllarında başlayan işitme kayıpları bireyin konuşmayı anlama, ana dilini edinme ve bilişsel becerilerinin gelişimi üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. İşitme engelli bireyler, dili edinebilme, sesli uyarınları normal ortamlarda algılayarak o uyarınlara uygun tepkide bulunabilme becerilerini geliştirebilmek için özel eğitime ihtiyaç duymaktadır.

Günümüzde işitme kaybı tanısı birçok bireye küçük yaşlarda hatta doğumda konulabilmekte, işitme cihazları ile daha iyi işitmeleri sağlanabilmektedir. Bireyin özel eğitim, aile eğitimi ve destek eğitim ile konuşmayı algılaması ve konuşmayı öğrenmesi, bu yolla iletişim kurması, işitme kaybının derecesine ve sağlanan erken eğitim hizmetlerinin etkinliğine bağlı olarak çeşitli düzeylerde mümkün olabilmektedir.

İşitme engelli bireyin eğitiminde kabul gören amaçlar, bireyin işitme cihazını uyanık olduğu tüm saatlerde kullanmasını sağlayarak işitme becerilerini geliştirmek, sesleri yorumlamayı öğretmek ve bu sürece ailenin katılımını sağlamakla ilgili olmalıdır. Bireyin işitme kaybı hafif veya orta derecede dahi olsa, eğer birey özel eğitim hizmetlerinden faydalanamıyor ise işitme yetersizliğinin yarattığı sonuçlar olumsuz yönde ilerleyecektir.

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı faaliyet gösteren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde kullanılacak İşitme Engelliler Destek Eğitim Programı, bireyin hayat boyu kullanabileceği dinleme, konuşma, dil, iletişim, okuma yazma ve matematik becerilerini kazanmaları, bu becerileri kullanarak sosyal hayata etkin katılım sağlamaları amacıyla hazırlanmış bir programdır.

Programın hazırlanmasında 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un Ek 3. maddesi ile 24/07/2008 tarihli ve 5793 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 25. maddesi dayanak teşkil etmektedir.

ÖZÜR GRUBUNUN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Tanımı

İşitme kaybı, doğuştan veya sonradan olan problemler nedeniyle işitme duyarlılığında meydana gelen azalmadır. İşitme engeli ise işitme duyarlılığındaki azalmanın bireyde ortaya çıkardığı yetersizlikler durumudur.

Özellikleri

Birey, doğumdan başlayarak pek çok bilgiyi, işitmesini kullanarak öğrenir. Böylece işitme duyusu ile sürekli olarak çevresindeki diğer bireylerin konuşmalarını duymakta, bu sesler ile o anda oluşan olaylar arasında bağlantı kurmakta ve bu seslere anlam vermektedir. İşitme engelli birey ise, işitme yoksunluğu nedeniyle öğrenmeye en uygun yaşlarda, konuşma ve dili öğrenme fırsatını kaçırmakta ve hem anlama hem de konuşma becerilerinde sorunlar yaşamaktadır. Konuşma ve dil sorunlarına bağlı olarak da bilişsel, motor koordinasyon, duygusal-sosyal, eğitim-öğretim, mesleki ve toplumsal alanlarda da güçlük çekmektedirler.

İşitme : İşitmenin gerçekleşebilmesi sesin olmasına, sesin kulağa ulaşmasına, o sesin insan kulağının alabileceği sınırlar içinde olmasına, sesin işitme yolu diye adlandırılan dış, orta ve iç kulak bölümlerini aşarak merkeze-beyne ulaşmasına, merkezde algılanmasına bağlıdır. İşitme engelli bireylerde bu yol tamamen veya kısmen yoktur. İşitme engelli bireyler, işitme cihazı kullansalar bile sesleri işitme cihazının izin verdiği frekans ve şiddette alabilmektedirler. Bu nedenle bazı konuşma seslerini duyamamakta, bazılarını karıştırmaktadırlar. Konuşanla arasındaki mesafeye, konuşanın sesinin şiddet, tını gibi özelliklerine, arka planda gürültü olup olmamasına bağlı olarak konuşulanları anlamada güçlük çekmektedirler.

Dil ve Konuşma : İşitme engelli bireyler, işitme kaybının tipi, derecesi ve şekline bağlı olarak çok fazla ses hataları yaparlar. Bu da konuşmalarının anlaşılabilirliğini etkiler. Ses uyarılarının olduğu ortamlarda işitme engelli bireylerin kendilerinden ve çevrelerinden sağladıkları işitsel girdiler ve geri iletiler işiten bireylere göre daha sınırlıdır. Bu durum onların ses uyarılarından oluşan çevrelerini organize etme yeteneğini etkiler. İşitme engelli

bireyler dilin anlam, ses bilgisi, biçim birim, söz dizimi bileşenlerini işiten bireyler gibi aynı sırada ve kurallar içinde ancak gecikmeli olarak edinirler. Dilin sosyal bağlamda belli bir amaca yönelik işlevi ve iletişim amacına uygun kullanımı ciddi olarak kısıtlıdır. Yetersiz işitme ve dil becerileri nedeniyle söylenileni yazmada; duygu ve düşüncelerini yazılı olarak ifade etmede güçlük çekmektedirler. Sözcük dağarcığının sınırlı olması, dil bilgisel yapıları kazanmada gecikmeler ve bilgi düzeyindeki yetersizlikler işitme engelli bireylerin okumayı öğrenme ve okuduğunu anlama güçlüğü yaşamalarına sebep olmaktadır. Ayrıca işitme engelli bireyler düşüncelerini düzenlemede ve düzgün bir sırada ifade etmede güçlük çekerler.

Bilişsel : Doğumla beraber bilişsel gelişim sürecinde dil önemli bir yer tutmaktadır. İşitsel girdinin yetersizliği nedeniyle işitme engelli bireyler düşünme ve akıl yürütme, sınıflama ve ilişki kurma, açıklama becerilerinde güçlük çekerler. Soyut düşünme becerilerindeki yetersizlikler, sevgi, nefret, inanç, güç, hız, zaman gibi kavramları etkili bir biçimde kullanmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Entelektüel olgunluğa yaşlılarından daha geç ulaşırlar ya da ulaşamazlar. Soyutlamaları sözel veya yazılı ifadelerinde kullanmada güçlük çekerler. Duyduklarını zihinlerinde canlandırmada zorlanırlar. İşitme engelli bireyler işitme kaybının tipi ve derecesine bağlı olarak, işitsel uyarıyı aynı şekilde alamamaktadırlar. Bu da uzun süreli bellek ve işleyen bellek ile ilgili güçlükler yaşanmasına neden olmaktadır. İşitme engelli bireyler sözlü yönergeleri dinlemede, izlemede zorlanırlar. Dikkatleri çabuk dağılır. Çevrelerini anlayabilmek için daha fazla çaba göstermekte ve zihinsel olarak çabuk yorulmaktadırlar.

Motor-Koordinasyon : İşitme engelli bireyler, oturma, yardımsız ayağa kalkma, yürüme gibi motor becerilerin kazanılmasında işiten bireylerin gelişim aşamalarını izlerler. Ancak motor gelişimde gözlenen en büyük problem genel vücut koordinasyonunun sağlanması ve dengeyi gerektiren hareketlerde görülmektedir. Bunun dışında görsel motor koordinasyon gerektiren bazı becerilerde de güçlük çekebilmektedirler.

Duygusal-Sosyal : İşitme engelli bireylerin işitme ve dil becerilerinin yetersiz olması kişiler arası iletişim kurmayı engellemekte ve sosyal yaşamla ilgili tutum ve rollerin öğrenilmesinde bazı güçlükler yaratmaktadır. İşitme engelli bireyler öğrenme ile ilgili becerilerde işiten yaşlılarına göre daha çok desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Öğrenmeye ilişkin deneyimlerinde uğradıkları başarısızlık bireyde motivasyon eksikliği yaratmakta, bu durum da bireyin sosyal

ilişkileri öğrenmesini ve akademik becerilerde başarılı olmasını olumsuz yönde etkilemektedir.

İşitme Engelli Bireyin Dil ve Konuşma Gelişimini Etkileyen Faktörler

a.İşitme kaybı ile ilgili faktörler

- İşitme kaybının tipi
- İşitme kaybının derecesi
- İşitme kaybının şekli (konfigürasyonu)
- İşitme kaybının nedeni

b.İşitme ile ilgili sunulan odyoloji hizmetlerine bağlı faktörler

- İşitme kaybının tanındığı yaş
- İşitme cihazının kullanılmaya başlandığı yaş
- İşitme cihazının işitme kaybına uygunluğu ve ayarlanması
- İşitme cihazının tam gün sürekli kullanılması
- İşitme cihazının etkin kullanımı
- İşitme cihazının kullanıldığı eğitim ortamlarında akustik düzenlemenin yapılması
- İşitme cihazının ve işitme kaybının belirli aralıklarla odyolojik yönden değerlendirilmesi ve yeni teknolojik cihazların denenmesi

c.Sunulan genel eğitim ve özel eğitim hizmetlerine bağlı faktörler

- Tanı ve cihazlandırma ile başlayan aile eğitimi ve danışmanlık hizmetleri
- Erken eğitim ile kritik dönemin değerlendirilmesi
- Yaşlıları ile birlikte oyun fırsatlarının sağlanması
- İşitme kaybına ve bireyin özelliklerine uygun düzeyde ve hızda gelişim sağlanıp sağlanmadığına ilişkin eğitsel değerlendirme
- Dil gelişimi ile birlikte bireyde bilişsel gelişim, kişilik gelişimi, duygusal gelişim, sosyal gelişim, fiziksel gelişim, akademik gelişim gibi tüm gelişim alanlarını hedefleyen bir okul öncesi eğitim, ilköğretim, lise eğitim hizmetleri
- İşitme engellilerin eğitimi programında yetişmiş uzman ve uygulayıcılar tarafından eğitim verilmesi
- Kullanılan iletişim yöntemi
- Uygun ve doğru eğitim yaklaşımlarının kullanılması

- Bu alanla ilgili uzmanlar arası iş birliğinin ve bilgi paylaşımının etkinliği
- Özel eğitim okulları ve normal okullar sistemi içinde bireyin gereksinimlerini hedef alan bireyselleştirilmiş eğitim programlarının yapılıyor olması

ç.Birey ile ilgili faktörler

- Bireyin yaşı
- Bireyin cinsiyeti
- Bireyin kişilik özellikleri: motivasyon, benlik saygısı vb.
- Bireyin bilişsel düzeyi
- Öğrenme stili (işitsel, görsel, dokunsal vb.)
- Ek engelin olup olmaması

d.Aile ile ilgili faktörler

- Ailenin çocuk yetiştirme tutumları
- Ailenin engeli kabul düzeyi
- Ailenin iletişim tarzı
- Ailenin disiplin tarzı
- Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi
- Ailenin eğitim ve kültürel düzeyi
- Ailenin bireyle ilgili eğitim planlamasına ne düzeyde katılabildiği
- Ailenin evde bireyle ilgili eğitimi ne düzeyde uygulayabildiği
- Ailenin bireye çevreyi ve dünyayı tanımasına yardımcı olabilecek nitelikli yaşantıları ne oranda sağlayabildiği
- Ailenin kendi yakın çevresinin engeli kabulü ve tutumları
- Bireyin yaşam ve çevre faktörleri kendisi için gerekli olan hizmetlere ulaşmasını sağlıyor olması
- Yasalarla sağlanan haklar, bu hakların kullanılabilirliği.

PROGRAMIN DÜZEYİ

Program uygun işitme cihazı kullanan, doğumdan itibaren her yaş grubundan işitme engelli bireylerin özellikleri ve gereksinimleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

PROGRAMIN GENEL AMAÇLARI

Bu program ile bireylerin;

1. İşitme kalıntısını en üst düzeyde kullanmaları,
2. İşitsel algı becerilerini kullanarak yaşlıları düzeyinde dil ve konuşma becerisi geliştirmeleri,
3. İletişim becerilerini geliştirerek günlük yaşamda kullanmaları,
4. Okuduğunu anlama ve okuma yazma becerilerini geliştirmeleri
5. Temel matematik becerilerini kazanmaları
6. Akıl yürütme becerilerini geliştirmeleri,

beklenmektedir.

PROGRAM İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Modüllerde yer alan kazanımlar, işitme engeli olan bireylerin destek eğitim programında yer alan genel amaçlara ulaşmasını sağlayıcı nitelikte belirlenmiştir.
2. Birey, ihtiyacına göre eş zamanlı olarak işitme engelliler programı içindeki birden fazla modülden yararlandırılabilir.
3. İşitme engelli bireyin işitmenin yanında başka bir ya da birden fazla engeli olduğunda engelin özelliğine göre diğer destek eğitim programlarında yer alan uygun modüllerden de yararlandırılmalıdır.
4. Programda yer alan modüller arasında bir aşamalık ve birbirinin ön koşulu olma durumu söz konusu değildir.
5. Program modüllerinde yer alan kazanımların gerçekleşebilmesi için öğrenme ve öğretme sürecinde modülde belirtilen gerekli araç-gereç ve donanımlar sağlanmalıdır.

6. Bireyin eğitim planı doğrultusunda yapılacak çalışmalar ve bireyin özellikleri konusunda görüş alışverişi yapmak üzere hastanelerin ilgili bölümleri, rehberlik ve araştırma merkezleri, bireyin devam ettiği okul personeli (sınıf öğretmeni, rehber öğretmen, branş öğretmenleri, okul idarecileri vb.) ve ilgili diğer kurum, kuruluş ve uzmanlarla iş birliği yapılmalıdır. Bireyin destek eğitim sürecinin sonunda devam ettiği kurum tarafından hazırlanan gelişim raporunda bireyin kazanımlarının günlük yaşama geçişini ve kalıcılığını sağlayacak öneriler, bağlı olduğu rehberlik ve araştırma merkezinin yanı sıra bireyin ailesine 2828 sayılı yasa ile devlet koruması altında bulunan bireyin yasal vasi statüsünde olan kuruma, varsa devam ettiği okulun rehberlik ve psikolojik danışma servisine iletilmelidir.
7. İşitme engelli bireylerin, kazandıkları becerileri günlük yaşamlarında kullanabilmeleri için sosyal faaliyetler planlanmalı, iletişimle ilgili konulara ağırlık verilmelidir.
8. Program uygulanırken kazanımların öğretiminde basitten zora doğru bir sıra izlenmelidir. İşitme engelli birey eğitim süresince ara değerlendirmeler yapılarak gelişimi ve programın başarı düzeyi izlenmeli, gerekli tedbirler alınmalıdır.
9. İşitme engelli bireyin bu programdan yararlanması için işitme kaybının tipi ve derecesine uygun cihaz kullanması gerekmektedir. Cihaz kullanmayan işitme engelli birey bu programdan yararlanamaz.
10. İşitme engellilerin eğitimi akustik düzenlemesi yapılmış sınıflarda verilmelidir. Sınıf ortamında yardımcı destek cihazlar kullanımı sağlanmalıdır.
11. İşitme engellilerin eğitiminin her aşamasında aile eğitimi önemlidir. Aile bireyin eğitimi konusunda neler yapabileceğini bilmeli, bireyle sağlıklı iletişim kurabilmeli ve aile, engelli bireyde sözel iletişim isteğini uyandırabilmelidir. Eğitim planlanırken aileye yönelik bilgilendirici ve uygulamalı çalışmalara da yer verilmelidir. Ailelerin eğitim sürecine etkin olarak katılımları sağlanmalıdır. Aile eğitimi verilirken; işitme engeli, gelişim özellikleri, işitme cihazları, koklear implant, cihaz bakımı ve kullanımı ile benzeri konularla ilgili bilgi verilmelidir. Ayrıca ailelerin

ihtiyacına göre psikolojik destek, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri verilmelidir.

PROGRAMIN YAPISI

İşitme Engelliler Destek Eğitim Programı işitme engelli bireylerin programın genel amaçlarına ulaşmalarını sağlayacak çeşitli modüller ve modüllere yönelik kazanımlardan oluşmaktadır. Her bir modülde bireylerde ulaşılması beklenen kazanımlar, içerik, açıklamalar ve ölçme değerlendirme bölümleri yer almaktadır. Modüller; işitme engelli bireylerin ihtiyaçları göz önüne alınarak belirlenen İşitme Eğitimi, Dil Eğitimi, Sosyal İletişim, Okuma Yazma Anlama ve Matematik Modüllerini kapsamaktadır.

Modüller ve Süreleri

Program “İşitme Eğitimi, Dil Eğitimi, İletişim, Okuma Yazma Anlama ve Matematik” olmak üzere beş modülden oluşmaktadır.

Modülün adı	Süre
İşitme Eğitimi,	240 Ders saati
Dil Eğitimi	380 Ders saati
Sosyal İletişim	160 Ders saati
Okuma-Yazma-Anlama	280 Ders saati
Matematik	160 Ders saati

ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜRECİ

Programın uygulanmasında öncelikle, bireyin kaba değerlendirme sonucuna göre başlaması gereken seviye tespit edilerek programın bireye uygun olan kazanımları belirlenmelidir. Bireyin dil ve konuşma, iletişim, bilişsel, sosyal ve duygusal becerileri, işitme kaybının tipi, derecesi, şekli, nedeni, bireyin yaşı ve öğrenme düzeyi göz önüne alınarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) içeriği oluşturulmalıdır. İşitme engelli bireylerin bireysel ve grup eğitiminde, uygulamalar tüm gelişim alanları dikkate alınarak planlanmalıdır.

Programın amacına uygun olarak yürütülebilmesi için öğrenme ve öğretme sürecinin etkili olarak kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

- Öğrenme ve öğretme süreci planlanırken bireyin performans düzeyi, özellikleri ile öğrenme şekilleri dikkate alınmalıdır.
- Destek eğitim için kullanılan sürenin sonunda belirlenen hedefe ulaşılabilmesi için zaman kullanımı en doğru şekilde planlanmalıdır.
- Öğrenme ve öğretme sürecinde uygun strateji, yöntem, araç gereç ve materyaller seçilmelidir.
- Programda yer alan etkinliklerin, somuttan soyuta, kolaydan zora doğru aşamalı olarak hazırlanmasına ve uygulanmasına dikkat edilmelidir.
- Çalışmalarda kullanılan dilin ve uygulanan etkinliklerin bireyin yaşına ve özelliklerine uygun olmasına özen gösterilmelidir.
- Günlük yaşamda bireylerin etkili iletişim kurabilmeleri ve iletişim stratejilerini kullanabilmeleri için uygun ortamlar hazırlanmalı ve etkinlikler çeşitlendirilmelidir.

A. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Nedir?

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP), uygulanan programın gerektirdiği alanlarda bireyin eğitsel gereksinimlerini karşılamak için yazılı olarak oluşturulmuş özel öğretim programıdır. Bu doküman aile, uygulayıcı ve ilgili uzmanların iş birliği ile planlanır ve bireyin ailesinin onayı ile uygulanır.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının Öğeleri

1. Performans düzeyi, bireyin yapabildikleri ve yapamadıklarının ayrıntılı değerlendirme sonuçlarına dayalı olarak betimlenmesidir. İlerlemelerin görülebilmesi için performans düzeyinin betimlenmesi son derece önemlidir. Çünkü bu betimlemeler değerlendirme sonuçlarının açık ve anlaşılır olmasını ayrıca bireyin belirli gereksinimlerini tanımlamayı ve öncelik sırasına dizmeyi sağlar.
2. Uzun dönemli amaç; bireyin gelişim özellikleri ve yaş gibi faktörler göz önüne alınarak bir yılın sonunda gerçekleştirmesi beklenen davranışlardır. Uzun dönemli amaç seçiminde; bireyin öncelikli gereksinimleri, var olan performans düzeyi, birey için seçilen kazanımların uygulanabilirliği göz önünde bulundurulmalıdır. Uzun dönemli amaçlar açıkça tanımlanmalı ve ölçülebilir nitelikte olmalıdır.
3. Kısa dönemli amaç; bireyin var olan performans düzeyi ile uzun dönemli amaç arasında kalan ve daha kısa sürede gerçekleştirmesi beklenen davranışlardır.
4. Bireye sağlanabilecek özel eğitim ve destek hizmetleri
5. Bireye sunulacak olan hizmetlerin ne zaman başlayacağı, devam edeceği ve biteceği süreyi, değerlendirme zamanlarını belirten bir zaman çizelgesi
6. Bireye sunulacak hizmetlerden sorumlu olan kişiler
7. BEP'in objektif ölçütlere dayalı olarak hangi araçlarla ve nasıl değerlendirileceğinin belirtilmesi
8. Birey için hazırlanacak BEP bütün öğeleri kapsayacak şekilde olmalıdır.

BEP Ekibi

BEP'in geliştirilmesi için bireyi farklı alanlarda değerlendirecek, bir ekip oluşturulur. Bu ekipte; kurum müdürü, özel eğitim öğretmeni, eğitim odyoloğu/odyolog, psikolog veya

rehber öğretmen ihtiyaca göre sınıf öğretmeni, çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanı, dil ve konuşma terapisti, fizyoterapist, tıp ve sağlık personeli gibi farklı uzmanlar bulunur. BEP toplantılarına, bireyin ailesi veya yasal olarak bireye bakmakla yükümlü kişi de katılmalıdır. Duruma göre bu toplantılara bireyin kendisi de katılabilir.

Destek Eğitim Programı BEP'e Nasıl Kaynaklık Eder?

İşitme engelli birey için BEP geliştirme birimince hazırlanacak bireyselleştirilmiş eğitim programları, İşitme Engelliler Destek Eğitim Programı'na dayalı olarak oluşturulacaktır. Performans alınırken esas olan, bireyin programda belirtilen kazanımların hangilerini yapabildiğidir. Bireyin gerçekleştiremediği kazanımlar, verilecek eğitim için yol gösterecektir. Bireye yönelik elde edilen tüm veriler dikkate alınmalıdır. Modülde yer alan kazanımlar doğrultusunda “Ölçme ve Değerlendirme” bölümünde örnek olarak verilen Kaba Değerlendirme Formu'nda performans düzeyinin tespit edilmesinde kullanılır.

Ölçme ve değerlendirme bölümünde örneği verilen Performans Kayıt Tablosu kullanılarak bireyin ay içerisindeki kazanımları net olarak görülecektir. Bu performans tablolarında bireyin gelişim düzeyine temel teşkil eden basamaklar tanımlanmış olup gerekli olduğunda bu basamaklara ait alt hedefler oluşturulabilir.

Yıl sonunda toplam ilerlemeyi görmek ve rehberlik ve araştırma merkezine bireyin geldiği düzeyi bildirmek için “Ölçme ve Değerlendirme” bölümünde verilmiş olan Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu kullanılacaktır.

İşitme engeli ile birlikte bireyin başka engelının olması durumunda, bu engele yönelik diğer modüller de kullanılmalıdır. BEP hazırlama aşamasında bireyin ek engeline uygun olarak önerilen modüllerde yer alan kazanımlara da yer verilmelidir.

B. Öğretim Yöntem, Teknik ve Yaklaşımları

- Programda doğal işitsel sözel yöntem kullanılmalıdır.

- İşitme engelli bireylerin bireysel ve grup uygulamalarında her bir gelişim alanı (dinleme, dil ve konuşma, bilişsel, duygusal, sosyal, motor vb.) bütün olarak ele alınmalıdır.
- Programın uygulanmasında, gösterip yaptırma (demonstrasyon), model olma, drama, oyun, soru-cevap, genişletme, anlatım, tartışma, problem çözme, gezi-gözlem, rol alma, bilgisayar destekli öğretim vb. yöntem ve tekniklere de yer verilmelidir.

C. Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi

Programda yer alan modüllerde belirlenmiş kazanımların gerçekleştirilebilmesi için eğitim yapılan ortamla ilgili uygun yalıtım ve bireyin özelliklerine göre gerekli düzenlemeler yapılmalı, eğitim sırasında kullanılacak araç gereç ve materyaller sınıfta hazır bulundurulmalıdır.

Programın uygulanmasında kullanılacak araç-gereç ve materyaller řu şekilde gruplanabilir:

Duyuları geliştirmede kullanılan materyaller; takılıp sökülebilir oyuncaklar, bloklar, çeşitli boyutlarda ve renklerde boncuklar, pullar, sopalar, çiviler vb.

Tahmin etme ve problem çözme ile ilgili materyaller; çocukların büyük-küçük, şekil, renk, ağır, hafif tahminleri için kullanılan materyaller, birbirlerine geçme ve birleştirme materyalleri, çeşitli hacimleri tanıtmaya yarayan materyaller, resimler, eşleştirme kartları vb.

İşitsel ve görsel algıyı destekleyen eğitim materyalleri; sözcük, fiil, olay açıklayan değişik boydaki resimler, fotoğraflar, değişik sesleri ve çocuk şarkıları içeren kasetler, teyp, müzik aletleri, ses çıkaran oyuncaklar, bilgisayar destekli eğitim programları.

Konuşma ve dil gelişimini destekleyen materyaller; sembolik oyunda (evcilik oyunları, meslek oyunları vb.) kullanılan oyuncaklar, gerçek nesnelere (ev eşyaları, giyecekler, yiyecekler vb.), resimler, sıralama kartları, resimli/resimsiz hikâye kitapları vb.

Kavram kazandırmada kullanılan materyaller; gerçek ev eşyaları, küpler, resim kartları, dominolar, rakam kartları, sayı boncukları, terazi, metre, paralar vb.

El becerilerini geliştirmede kullanılan materyaller; boya, mum, kil, hamur, seramik, kağıt, karton vb.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Ölçme, bireylerin belirli özelliklere sahip olup olmadığının, sahipse sahip oluş derecesinin belirlenerek sonuçların sembollerle ve sayı sembolleri ile ifade edilmesidir. Değerlendirme ise, ölçme sonuçlarını bir ölçütle kıyaslayarak ölçülen nitelik hakkında bir karara varma sürecidir.

Ölçme, bir betimleme işlemidir. Değerlendirme ise bir yargılama işlemidir ve ölçme sonucunun bir ölçütle karşılaştırılmasına dayanır.

Ölçme sonucunu amacımıza göre yorumlamak; tamamen, kısmen, yeterli, yetersiz şeklinde bazı hükümlere ulaşmak bir değerlendirmedir. Örneğin, bireyin bir dakikalık sürede kaç kelime okuduğunun saat tutarak tespit edilmesi ölçme işlemidir. Bireyin yaşı, zihinsel performansı, daha önce almış olduğu eğitim göz önünde bulundurularak okuma becerisinin (akranlarının ortalama bir dakikada okuduğu kelime sayısına göre) geri, normal ya da ileri olduğu kararına varmak ise değerlendirmedir.

Ölçme ve değerlendirme iki kavramdır. Bu iki kavram öğretim süreci ile çok yakından ilgilidir. Değerlendirme, öğretim sürecinin son evresidir ve öğretim için gerekli olan bir etkinliktir.

Ölçmenin en az üç aşaması vardır:

- Ölçülecek bir niteliğin olması
- Niteliğin gözlenebilmesi
- Amaca uygun sayı ve sembollerle gösterilmesi

Eğitimin her alanında ölçme ve değerlendirme olmak zorundadır. Aksi takdirde eğitim sonucunda yeterli bilgi ve becerinin kazandırılıp kazandırılmadığı ya da ne kadar kazandırıldığı, uygulanan eğitim programının başarıya ulaşıp ulaşmadığı belirlenemez.

Özel Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme

Özel eğitime gereksinimi olan birey için ölçme ve değerlendirme; programın öncesinde, öğretim anında ve öğretim sonrasında sürekli olarak kullanılır.

Özel eğitimde ölçme ve değerlendirmenin amaçları şunlardır:

- Bireyin yeterli ve yetersiz olduğu alanları belirlemek
- Eğitim programları hazırlamak ve etkisini ölçmek
- Bireyin gelişimini her aşamada değerlendirmek
- Bireyin gelişimine yönelik geri bildirimde bulunmak
- Öğrenme güçlüklerini belirlemek.
- Öğretimin ve öğretim materyallerinin etkinliğini belirlemek
- Gelecekteki öğrenme süreçlerini planlamaya veri sağlamak
- Bireyin bir konuyu öğrenmeye ne kadar hazırlıklı olduğunu belirlemek
- Bireyin programda belirtilen kazanımlara ulaşması aşamasındaki süreci takip etmek ve denetlemek
- Öğretim sonucunda bireyin ulaştığı en son düzeyi belirlemek

İşitme Engelliler Destek Eğitim Programı'ndaki ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Her bir aşamada değerlendirmeye başlamadan önce bireyin fiziksel ihtiyaçları (yemek, tuvalet vb.) mutlaka giderilmelidir.

Öğretim öncesi değerlendirme sırasında işitme engeli veya güçlüğü olan çocukların ailelerinin ihtiyaçlarını belirlemek de önemlidir. Bunun için "Aile Gereksinim Formu" doldurulabilir. Aile Gereksinim Formu'nda, ailelerin çocuklarının engeli ve eğitimiyle ilgili dile getirdiği gereksinimlerine ilişkin hususlar yer almalıdır. Bireyin ailesi ile olan doğal iletişimlerini hem gözlenmeli hem de aile ile bu konuda görüşme yapılmalıdır. Aileye bireyin

değerlendirme sonuçları ve uygulanacak destek eğitim programı ile ilgili bilgi verilmelidir.

Değerlendirme öncesi bireyin kişisel bilgileri, gelişim özellikleri ve işitme engeli ile ilgili geçmişi hakkında bilgi alınmalıdır. Bu amaçla görüşme formları, değerlendirme formları, kontrol listeleri vb. araçlar kullanılmalıdır.

Kaba Değerlendirme

- Kaba değerlendirme; Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından destek eğitime ihtiyacı olduğuna dair karar alınmış birey için seçilen eğitim modülü ve ilgili kazanımlar, aile ile iş birliği içerisinde bireyin öncelikli ihtiyaçları doğrultusunda, bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamak amacı ile yapılacak olan değerlendirmedir. Değerlendirme sonuçları Kaba Değerlendirme Formu'na işlenir.

- Kaba değerlendirme Formu'nda modülde bulunan tüm kazanımlar “Bildirimler” sütununa yazılmalıdır.

- Kaba değerlendirme yapılırken bireyin kazanımı hangi derecede yaptığına değil yapıp yapmadığı ya da bilip bilmediğine bakılmalıdır. Bireyin sorulara ya da yönergelere doğru cevabı “+”, yanlış ya da eksik cevabı “-” olarak Kaba Değerlendirme Formu'nda Evet/Hayır sütununa işaretlenmelidir.

- Formda bulunan “Açıklamalar” sütununa ise bireyden tepki alınmadığı takdirde aileden alınan bilgiler, değerlendirme yapılırken farklı bir yönerge kullanıldıysa kullanılan yönerge hakkında açıklamalar yazılmalıdır.

- Değerlendirme yapılacak ortam bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir.

- Değerlendirme yapılırken bireyin tüm tepkilerine uygulayıcının tepkisiz kalması gerekir. Ancak bireyin değerlendirme sürecinde kurallara uyması, göster denildiğinde göstermesi, söyle denildiğinde söylemesi, araçlara bakması, araçları dizmeye ve kaldırmaya yardım etmesi, çalışmaya uygun oturması ve uygun davranışlarda bulunması gibi olumlu davranışları pekiştirilmelidir.

- Değerlendirme süresince soru yönergeleri tutarlı bir şekilde verilmeli, kullanılan ses tonu, pekiştirirken kullanılan ses tonundan ayırt edilecek şekilde farklı olmalıdır.

Öğretim Öncesi Değerlendirme

- Öğretim öncesi değerlendirme; kaba değerlendirme sonucunda bireyin BEP'ine seçilen kazanımların öğretimine başlamadan önce hangi basamakta olduğunu belirlemek amacı ile yapılacak olan ayrıntılı değerlendirmedir.
- Öğretim öncesi değerlendirme ölçülebilen, gözlenebilen somut bir davranışla sonuçlanmalıdır.
- Birey tarafından kazanılacak beceri ölçülebilir basamaklara ayrılır ve sıralanır. Bu basamaklar bireyin performansına göre az ya da çok olabilir (kavram ve beceri analizleri).
- Her bildirimle ilgili farklı materyaller hazırlanmalıdır.
- Çalışma sırasında uyulması gereken kurallar belirtilmelidir.
- Bildirim, ölçüt ve sorulardan oluşan bir form hazırlanmalıdır.
- Analizi yapılan becerinin ya da kavramın her basamağı ve varsa alt basamakları "Performans Kayıt Tablosu"nun "Bildirimler" bölümünü oluşturmalıdır.
- Bildirimler oluştuktan sonra ölçüt belirlenmelidir. Ölçüt, bildirim için asgari hangi düzeyde gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmelidir.
- Bildirimlerin belirlenen ölçüt düzeyinde gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemeye yönelik sorular ya da yönergeler hazırlanmalı, gerektiğinde açıklamalara yer verilmelidir.
- Değerlendirme yapılacak ortam bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir.
- Değerlendirme yapılırken uygulayıcı, bireyin tepkilerine müdahale etmemelidir. Ancak, değerlendirme sürecinde kurallara ve yönelere uyma gibi olumlu davranışlar pekiştirilmelidir.
- Uygulayıcı, değerlendirme süresince yönergeleri doğru bir şekilde vermelidir.

Öğretim Sürecini (Ders Saati/Aylık) Değerlendirme

Öğretim sürecini (ders saati/aylık) değerlendirme; bireyin öğretim öncesi değerlendirmesinden sonra izlenecek yol, modülün özelliğine göre her ders saati ya da aylık olarak öğretiminin sonunda bireyde görülen gelişmelerin ayrıntılı değerlendirilmesidir.

Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, her ders saati ya da ay sonunda Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan "Öğretim Sürecini Değerlendirme" sütununa uygulayıcı tarafından işaretlenir.

Her ders sonunda aileye sözel bilgilendirme ve önerilerde bulunulmakla birlikte bir aylık eğitim süresinin sonunda "Aylık Aile Bilgilendirme Formuna" o ay içerisinde çalışılan kazanımın öğretimi ve kalıcılığının sağlanabilmesi için evde yapılacak tekrarlar ile ilgili açıklamalarda bulunulur.

Performans Kayıt Tablosu'nda kazanımların gerçekleşme süresine bağlı olarak birden fazla kazanım da gösterilebilir. Bir ay içerisindeki öğretimi yapılan kazanımların tamamı, o aya ait Performans Kayıt Tablosu'nda gösterilecektir.

Performans Değerlendirme Tablosu'nun bir nüshası ay sonunda imza karşılığı veliye teslim edilecektir. Formun aslı ise bireyin dosyasında saklanacaktır.

Her aya ait Performans Kayıt Tablosu ile Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'nun bir nüshası, veli tarafından bir sonraki inceleme için RAM'a gelindiğinde teslim edilecektir.

Son Değerlendirme

Kavram öğretimine yönelik seçilen kazanımlar için Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan öğretim süreci değerlendirme basamakları gerçekleştiği ("+" ya da "B" olarak işaretlendiği) zaman farklı soru ve materyallerle ezbere yapılıp yapılmadığını değerlendirmek amacıyla Son Değerlendirme Formu hazırlanmalıdır.

Son Değerlendirme Formu'nun üst kısmına destek eğitimi verilen bireyin adı soyadı ve değerlendirmenin hangi tarihte yapıldığı yazılır.

Diğer beceri öğretimine yönelik seçilen kazanımlarda, öğretim sürecinin son ders saatinde yapılan değerlendirme, aynı zamanda bireyin beceriyi gerçekleştirip

gerçekleştirmedine yönelik yapılacak olan son değerlendirmesi olacaktır. Bu nedenle ayrı bir form hazırlanmasına gerek yoktur.

Son Değerlendirme Formu'ndaki "Bildirimler" başlığı altındaki sütuna; Performans Kayıt Tablosu'nda alınan bildirimlerin aynısı, "Sorular/Yönerge" sütununun altına ise Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan soru ve materyallerden farklı soru ve materyaller yazılacaktır.

Son değerlendirme yapılırken bireyin kazanımı hangi derecede yaptığına değil, yapıp yapmadığına ya da bilip bilmediğine bakılacaktır.

Değerlendirme yapılırken uygulayıcı, bireyin tepkilerine müdahale etmemelidir.

Son değerlendirme sonucunda tüm alt basamaklar "+" ya da "B" olarak işaretlendiğinde kazanımın gerçekleştiğine, "-" ya da "Sİ, MO veya FY" işaretlendiğinde ise kazanımın gerçekleşmediği ve öğretimin tekrar edilmesi gerektiğine karar verilir.

Yapılan Son Değerlendirme Formu bireyin dosyasında saklanacaktır.

Öğretim Sonu (Dönem Sonu) Değerlendirme

Öğretim sonu (dönem sonu) değerlendirme, Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu ile yapılır.

Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu; Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre içerisinde kazandırılması amaçlanan kazanımlardan hangilerinin bağımsız olarak gerçekleştiği, hangilerinin öğretiminin başlanmasına rağmen gerçekleşmediği (öğretime devam edilmesi gerektiği) ve hangi kazanımların öğretime başlanmadığının gösterildiği ve gerekçelerinin yazıldığı formdur.

Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'nun üst kısmına destek eğitimi verilen bireyin adı soyadı, yaşı, eğitsel tanısı, öğretimin başlangıç ve bitiş tarihi yazılır.

Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'ndaki "Kazanımlar" başlığı altındaki sütuna; Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunun birey için öğretim süresince kazandırılmasını hedeflediği (BEP'e alınan) kazanımlar maddeler hâlinde işlenir.

Kazanımın öğretime hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna; kazanım bir ay içinde gerçekleşti ise "+", sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) "-" olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya "+" konur.

1. Örnek "Sesi fark eder." kazanımına birinci ayda başlanmış ve kazanım o ay içerisinde kazandırılmışsa birinci ayda ilgili kutucuğa "+" işareti konulur.

2. Örnek "Kendini tanıtır." kazanımına birinci ayda başlanmış ve kazanım iki aylık sürede kazandırılmışsa (birinci ve ikinci ayda çalışılmış ve ikinci ayda bitmiş ise) birinci aydaki ilgili kutucuğa "-", ikinci aydaki ilgili kutucuğa "+" işareti konulur.

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca belirlenen öğretim sürecinde kazandırılması hedeflenen (BEP'e alınan) kazanımlardan öğretime hiç başlanamamış olan kazanım(lar) varsa gerekçeleri ile Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'ndaki **RAM Bilgilendirme** bölümüne ayrıntılı olarak yazılır.

1. Örnek Süre yetersizliği nedeniyle "Cümle tekrarı yapar." kazanımına başlanılamamıştır.

2. Örnek Ön koşul kazanım olan "Eldeli toplama işlemi yapar." aşaması gerçekleşmediğinden "Toplama işlemi ile ilgili problemleri çözer." kazanımına geçilmemiştir.

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan başlanmış olmasına rağmen kazanım gerçekleştirilemedi ise hangi alt basamakta kaldığına dair açıklamalar yapılacaktır.

1. Örnek "Tek heceli sözcük kullanır." kazanımı ile ilgili öğretimde, kazanımla ilgili alt basamaklardan "Dört seçenek içinden adı söylenen nesneyi gösterir." ve "Nesnenin ismini tekrar eder." basamaklarını **her zaman** yapabilmekte, "Sorulduğunda nesnenin adını söyler." basamağını **bazen** yapabilmektedir. Bu kazanım ile ilgili öğretime devam edilmesine gereksinimi vardır.

Öğretim süresi sonunda gerçekleştirilen kazanımlar hakkında “RAM Bilgilendirme” bölümüne ayrıca açıklama yapmaya gerek yoktur.

Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu, öğretimi yapan uygulayıcı ve veli tarafından imzalanır. Öğretim süresi sonunda bireysel inceleme amacıyla rehberlik araştırma merkezine yeniden başvuru yapılırken Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu ve Performans Kayıt Tablosu’nun bir nüshası veli tarafından RAM’a teslim edilir.

Ölçme ve değerlendirme için hazırlanan form örnekleri ait oldukları modüllerin özelliğine göre iki farklı türde düzenlenmiş olup, ekte sunulmuştur. Modüllere yönelik hazırlanan form örnekleri ve örneklerle ilgili gerekli açıklamalar her modülün içeriğinde yer alan ölçme ve değerlendirme bölümünde verilmiştir.

DÖNEM SONU BİREYSEL PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Modülün Adı : İşitme Engelliler Dil Eğitimi
Bireyin Adı Soyadı :
T.C. Kimlik No : Doğum Tarihi : / /
Eğitime Başlangıç Tarihi : / / Eğitim Bitiş Tarihi : / /

KAZANIMLAR	AYLAR											
	1. AY	2. AY	3. AY	4. AY	5. AY	6. AY	7. AY	8. AY	9. AY	10. AY	11. AY	12. AY

Özel Eğitim Değerlendirme kurulunca önerilen süre içerisinde kazandırılması amaçlanan kazanımlar maddeler hâlinde forma işlenir. Kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna; kazanım bir ay içinde sonlandırıldıysa (kazanım gerçekleşti ise) “+” olarak; sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

RAM BİLGİLENDİRME

1. Bireyin Destek Eğitim Programından Yararlanmadan Önceki Performans Düzeyi

(Bireyin eğitim öncesi yapabildikleri, özellikleri vb. belirtilmelidir.)

2. Bireyin Destek Eğitim Sonrası Performans Düzeyi

(Bireyin eğitim sonrası yapabildikleri, özellikleri vb. belirtilmelidir.)

3. Öneriler

(Aileye verilecek bilgi ve öneriler belirtilmelidir.)

Veli
Adı Soyadı
İmza

Tarih
/ /
Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

AYLIK AİLE BİLGİLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı : Doğum Tarihi : Aldığı Modüller :	Ait Olduğu Ay/Yıl /
Bireyin Geldiği Seviye	
Aileye Öneriler	

Tarih
/ /

Veli
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

AİLE GEREKSİNİM FORMU

Bireyin Adı Soyadı :
Tarih : / /
Anket Dolduran Kişi :
Bireye Yakınlığı :

Sayın Veli,

İşitme engeli veya güçlüğü olan bireylerin aileleri bilgiye ve desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Aşağıda ailelerce sık dile getirilen gereksinimlerin bazılarını bulacaksınız. Lütfen daha fazla bilgi istediğiniz veya bir uzmanımızla tartışmak istediğiniz maddeleri işaretleyiniz. En sonda listede olmayan diğer konuları da ekleyebileceğiniz bir bölüm bulunmaktadır. Bu anketi doldurmaya karar vererseniz, vereceğiniz tüm bilgiler gizli kalacaktır. Eğer şimdi doldurmak istemezseniz, bu form bir kaynak oluşturmak amacıyla sizde kalabilir.

KONULAR	Bilgi İstiyorum.	Tartışmak istiyorum.	Bilgi istemiyorum.
GENEL BİLGİLER			
1.Çocuklar nasıl büyür ve gelişir?			
2.Çocuğumla nasıl oynayıp konuşmalıyım?			
3.Çocuğuma nasıl öğretmeliyim?			
4.Çocuğumun davranışları ile nasıl baş etmeliyim?			
İŞİTME VE İŞİTME KAYBI			
1.Normal kulak nasıl işitir, işlevleri nelerdir?			
2.Çocuğum nasıl duyuyor?			
3.İşitme cihazı hakkında neler bilmeliyim?			
4.Cihazın faydası ne olacak?			
5.Yardımcı işitme cihazları hakkında neler bilmeliyim?			
6.Çocuğumun cihazı sürekli takmasını nasıl sağlarım?			
İLETİŞİM			
1.Çocuğuma dinlemeyi nasıl öğretebilirim?			
2.Çocuğumun işitme kaybı, konuşma becerilerini nasıl etkileyecek?			
3. Çocuğumun işitme kaybı, dil gelişimini nasıl etkileyecek?			
4.Çocuğum nasıl iletişim kuracak?			
5.Ben çocuğumla nasıl iletişim kurmalıyım?			
HİZMETLER VE EĞİTİM OLANAKLARI			
1.Çocuğuma verilebilecek özel hizmetler hakkında			
2.Çocuğumun gelecekte ihtiyaç duyacağı özel hizmetler hakkında			
3.Çocuğumun uygulayıcı veya terapistiyle konuşacak daha fazla zaman bulabilme konusu hakkında			
4.Çocuğumun karşılaşılabileceği başka durumlar hakkında			
5. İşitme kaybı ve engeliyle ilgili basılı materyaller, filmler, yerel veya ulusal kurum ve kuruluşlar hakkında			
6. Yasal haklarım hakkında			
AİLE VE SOSYAL DESTEK:			
1.Aileden biri ile veya bir arkadaşım ile sorunlarla ilgili konuşabilme hakkında			
2. Aynı durumdaki diğer ailelerle tanışabilme hakkında			
3. İşitme kaybı veya güçlüğü olan yetişkinlerle tanışabilme hakkında			
4.Aile destek gurupları hakkında			
5.Kendime daha fazla zaman ayırabilme hakkında			
6.Ailemizin işitme kaybını kabullenmesi için yardım alma hakkında			
7.İşitme kaybı konusunda uzman bir danışmanla tanışma hakkında			
8.Çocuğumun işitme problemini başkalarına açıklayabilme hakkında			
Bilgilendirilmek veya tartışmak istediğiniz başka konular varsa lütfen belirtiniz:			
Kurumumuzda bu konuları özellikle görüşmek istediğiniz biri var mı?			

AİLE EĞİTİMİNİN PLANLANMASI VE AİLE İLE İŞBİRLİĞİ

Uygulamaların başarılı olabilmesinde belirlenen hedeflere ulaşılabilmesi için ailenin eğitime aktif katılımı çok önemlidir. Aile ile görüşme yapılarak öncelikle, ailenin hangi alanda bilgi ve desteğe ihtiyacı olduğu tespit edilmelidir. Ailenin duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade etmesine olanak sağlamalı, sorularına açık ve anlaşılır cevaplar verilmelidir

Ailenin eğitime hazırlanması aşamasında, öncelikle ailenin engeli kabullenmesini sağlamaya yönelik olarak ailenin işitme engelli bireye sahip diğer aileler ile bir araya gelmelerine olanak tanınmalıdır. Gerektiğinde aile, psikolojik destek alması için yönlendirilmelidir. Aileye, işitme cihazının kullanımıyla ilgili dikkat edilecek hususlar ve işitme engeli konularıyla ilgili bilgi verilmelidir.

Bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanırken aile ile işbirliği yapılması önemlidir. Destek eğitim sürecinde bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlanırken ailenin ihtiyaçları ve özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bireyselleştirilmiş eğitim planının aile için anlaşılabilir ve uygulanabilir olmasına özen gösterilmelidir.

Destek eğitim süreci içinde aileye düzenli olarak bilgilendirme yapılmalı ve önerilerde bulunulmalıdır. Eğitim sürecinde yapılan çalışmalarda aileye örnekler sunularak evde yapılması gereken çalışmaları konusunda bilgi verilmelidir.

İŞİTME EĞİTİMİ MODÜLÜ

MODÜLÜN AMACI

İşitme becerisini geliştirebilme

KAZANIMLAR

1. Sesi fark eder.
2. Sesin benzerliklerini ve farklılıklarını ayırt eder.
3. Sesin inceliğini, kalınlığını ayırt eder.
4. Sesin uzunluğunu, kısalığını ayırt eder.
5. Çevresel sesleri tanır.
6. Konuşma seslerini tanır.
7. Söylenen kelimeleri tanır.
8. Söylenen yönergelere uyar.
9. Dinlediği hikâye ile ilgili sorulara doğru tepki verir.
10. Sessiz ve gürültülü ortamlarda konuşmayı takip eder.

MODÜLÜN SÜRESİ

Bu modülün süresi 240 ders saati olarak belirlenmiştir. Bu ders saatleri bireysel eğitim biçiminde düzenlenir. İşitme eğitimine yönelik destek eğitime ihtiyaç duyulması halinde, bu durum Özürlü Sağlık Kurulu Raporu ile tekrar belgelendirilerek, ilgili Rehberlik ve Araştırma Merkezindeki Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yeniden değerlendirilir.

MODÜLÜN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. İşitme engelli her bireyde bir işitme kalıntısı vardır. İşitme eğitimi ile bireye var olan işitmesini işitme cihazı ile en iyi şekilde kullanması sağlanmalıdır.

2. Sesi fark etme, sesin varlığı ve yokluğuna tepki verme yeteneğidir. Sesi fark etme becerileri desteklenen birey aynı zamanda işitsel dikkatini de geliştirir. Sesi fark etme çalışmalarında, bireyin sese kendiliğinden tepki verebilmesi için öncelikle çeşitli seslere karşı

şartlanması gereklidir. Bireyin sese şartlanmasında, bireyden sesi duyduğunda davranışsal olarak bir tepki vermesi ve/veya bunu tekrar etmesi istenmelidir (sesi duyduğunda küpleri sepete atması gibi). Birey, sese şartlanma çalışmaları sonrasında sese kendiliğinden tepki vermeye başlar.

3. Sesi ayırt etme, iki veya daha fazla ses uyararı arasından benzerlikleri ve farklılıkları algılama becerisidir. Bireyin telefon sesini dinledikten sonra verilen ikinci sesin aynı ya da farklı olduğunu ayırt etmesi, bu beceriye bir örnek olarak verilebilir.

4. Sesi tanıma; davranışsal tepki verme, bir resimden gösterme, yazma ya da duyduğu sesi tekrar etme ile gözlemlenen beceridir. Sesi tanıma çalışmalarında ilk aşamada; ev içi sesler (müzik, kapı zili, telefon sesi, makas sesi vb.), ev dışı sesler (korna, siren, kuş sesi vb.) ve insan sesleri (gülme sesi, öksürme sesi vb.) gibi çevresel sesler kullanılmalıdır. Bir sonraki aşamada ise konuşma seslerini tanıma çalışmaları yapılmalıdır. Bu çalışmalarda; ince -kalın sesler (davul-çelik üçgen sesi vb.), uzun- kısa sesler (düt-düüüüt, me-meeee vb.), alçak-yüksek sesler (şiddetli-az şiddetli davul sesi vb.), tek ve tekrarlanan sesler (ba-babababa sesleri vb.), insan sesleri (erkek-kadın-çocuk sesleri vb.) farklı frekanslardaki konuşma sesleri (a, u, i, m, ş, s) gibi sesler kullanılmalıdır.

5. Kelime tanıma çalışmaları, anlamlı hecesel sesleri tanıma uygulamalarıyla başlar. Bu çalışmalarda tren çuf çuf, köpek-hav hav sesleri ile tanıtılmalıdır. Farklı hece sayısındaki kelimeleri tanıma çalışmasında bireyden bir, iki ve üç heceli kelimelerin olduğu (top, bebek, araba gibi) nesne veya nesne resimleri içinden doğru hece sayısındaki nesneyi seçmesi istenmelidir. Aynı hece sayısındaki kelimeleri tanıma çalışmasında ise bireyden iki ya da tek heceli kelimelerin olduğu nesne veya nesne resimlerinin içinden söylenen nesneyi seçmesi istenmelidir. Bu uygulamada birinci aşamada iki heceli kelimeyi 3, 6, 9, 12 nesne/resim (masa, kapı, gözlük gibi) arasından söylenen nesneyi/resmi seçmesi istenmelidir. İkinci aşamada aynı uygulama tek heceli (top, göz, ev gibi) nesne/resimlerle yapılmalıdır.

6. Anlama; yönergeleri takip etme, sorulara cevap verme veya karşılıklı konuşmayı sürdürme ile gözlemlenen beceridir. Anlama becerilerini geliştirmek için doğal yaşantıda basitten zora doğru çeşitli etkinlikler yapılmalıdır. Bireyin işitsel algı düzeyi ve yaşına göre yapılan çalışmalar “al, gel, ver” gibi basit yönergeleri anlamadan başlayarak “Topu al,

masanın üstüne koy, sandalyeye otur.” gibi daha karmaşık yönergeleri anlamaya doğru bir sıra izlemelidir.

7. Kavram içeren yönergeyi anlayabilmek için birey, öncelikle yönergedeki kavramları bilmelidir. Örneğin, bireyin “Büyük kırmızı topu sepetin içine koy.” yönergelerini anlaması için “büyük”, “kırmızı”, “içine” kavramlarını bilmesi gerekmektedir.

8. Hikâye çalışmalarında, hikâyenin içeriği ve uzunluğu bireyin özelliklerine uygun olarak ayarlanmalıdır. Hikâye ile ilgili sorulara tepki verme çalışmasında, basitten zora doğru aşamalar izlenmelidir. İlk aşamada hikâye ipuçlu olarak bireye anlatılmalı (hikâye ile ilgili resim ya da nesnelere), bireyden beklenen davranış da bireyin seviyesine göre resim üzerinde gösterme, sözlü ifade etme gibi tepkiler olmalıdır. Sonraki aşamalarda ise hikâye ipuçsuz olarak verilmeli ve bireyden hikâyeyi anlayıp soruları sözel olarak cevaplaması istenmelidir.

9. Konuşmayı takip etme çalışmaları sessiz ortamlar kadar doğal ortamlarda da (arka plan gürültüsü olan ev ortamı ve benzeri ortamlar) yapılmalıdır. Böylece bireyin günlük yaşantısında konuşmaları takip etmesi daha kolaylaşacaktır. Bireyin konuşmayı takip etme becerisi dil gelişimi ile paralel gelişir. Dolayısıyla bu beceri dil gelişim modülü ile desteklenmelidir.

10. Sesi fark etme, ayırt etme, tanıma çalışmalarında ses çıkaran oyuncaklar (çingirak, sıkmalı oyuncaklar, basıldığında ses çıkaran oyuncaklar gibi), gerçek müzik aletleri (davul, çelik üçgen, ritim çubukları, def, kastanyet, ksilefon, marakas, flüt, org gibi), çevresel ses kayıtları ile çocuk şarkıları içeren müzik kayıtları, bilgisayar tabanlı müzik ve ses programları, geçmeli oyuncaklar, sesli-ışıklı oyuncaklar, sese tepki veren hareketli oyuncaklar, nesne ve eylem kartları, kavram kartları (renk, şekil, sayı, zıt kavramlar gibi) kullanılmalıdır.

11. Sesi anlama çalışmalarında nesne ve eylem kartları, olay sıralama kartları, hikâye ile ilgili aşamalı resim kartları, kavram kartları (eksik tamamlama kartları, ilişki kartları, nesne fonksiyonuna yönelik kartlar gibi) kullanılmalıdır.

12. İşitme eğitimi çalışmalarında bireyin yaşı ve bireysel özellikleri dikkate alınarak öncelikle gerçek materyaller kullanılmalıdır.

13. Günümüzde her işitme engelli bireyin hayatının ilk yıllarında, özellikle dilin kazanımında 0-2 yaş döneminin en kritik dönem olması nedeniyle, bireyin aile ile birlikte eğitim almasının önemi ve gerekliliği tüm dünyada kabul görmektedir. Ailenin işitme eğitiminin her aşamasına aktif olarak katılımının sağlanması eğitimin başarısını artırmada önemli bir faktördür. Bu nedenle ailenin bu modülde yer alan kazanımları gerçekleştirme sürecine eş zamanlı olarak katılımı sağlanmalıdır.

14. Ailenin eğitime hazırlanması aşamasında, öncelikle ailenin engeli kabullenmesi gerekmektedir. Bunun için ailenin işitme engelli bireye sahip diğer aileler ile bir araya gelmelerine olanak tanınmalıdır. Gerektiğinde aile, psikolojik destek alması için yönlendirilmelidir.

15. İşitme kaybının tipi ve derecesi bireyin dili kazanmasında oldukça önemli faktörlerdir. Bu nedenle aile bireyin sahip olduğu işitme kaybının özellikleri konusunda bilgilendirilmelidir.

16. Aile, işitme cihazının kullanımı, temizlik ve bakımı, pilin kontrolü, uygun kulak kalıbı kullanımı gibi konularda bilgilendirilmelidir. Ailenin desteği ile işitme cihazının düzenli ve doğru kullanılması bireyin cihaza uyumunu hızlandırmaktadır.

17. Ailenin hatalı tutumları, bireyin ev ortamında geçirdiği zamanı verimli kullanamamasına ve öğrendiklerini pekiştirememesine neden olmaktadır. Ailenin bireye karşı bilinçli, tutarlı ve eğitici tavırları bu olumsuz durumu ortadan kaldırmaktadır. Aşırı korumacı, ayrımcı, bireyle iletişim kuramamaktan kaynaklanan gerginlik ve benzeri yanlış tutumları aileye fark ettirilmeli ve bu durumla baş edilmesine destek olunmalıdır.

18. Ailenin doğal yaşantısında bireyle ortak kullandığı alanları eğitim amaçlı kullanması, bireyin dinleme, dil ve sosyal becerilerini desteklemelidir (mutfak alışverişi sonrasında alınan malzemeler hakkında konuşmak, bu malzemelerin özellikleri ve işlevleri hakkında bireye bilgi vermek gibi).

19. “İşitme Eğitimi” modülündeki kazanımları gerçekleştirmek için kullanılan ödüllendirme, genişletme, soru sorma, model olma, ipucu verme, rol değiştirme gibi iletişimde etkili yöntemler aileye de öğretilmeli ve birey ile iletişimde bu yöntemler kullanılmalıdır.

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A. SESİ FARK ETME ÇALIŞMALARI

1. Sese Şartlanma
2. Sese Tepki

B. SESİ AYIRT ETME ÇALIŞMALARI

1. Sesin Benzerlikleri
2. Sesin Farklılıkları

C. SESİ TANIMA ÇALIŞMALARI

1. Çevresel Sesler
2. Konuşma Sesleri
 - a. İnce-kalın sesler
 - b. Uzun-kısa sesler
 - c. Alçak-yüksek sesler
 - ç. Tek-tekrarlanan sesler
 - d. İnsan sesleri
 - e. Farklı frekanslardaki konuşma sesleri
 - f. Anlamlı hecesel sesler
 - g. Farklı hece sayısındaki kelimeler
 - ğ. Aynı hece sayısındaki kelimeler

Ç. ANLAMA ÇALIŞMALARI

1. Yönerge Çalışmaları
2. Hikâye Anlama Çalışmaları
3. Konuşmayı Takip Etme Çalışmaları

MODÜLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

“İşitme Eğitimi” modülünde ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalarla ilgili hazırlanan örnek formlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

A. Kaba Değerlendirme

İşitme Eğitimi Becerileri değerlendirilirken Kaba Değerlendirme Formu'nda bağımsız olarak yapılan beceriler (+), bağımsız olarak yapılamayan beceriler (-) olarak işaretlenmelidir. “Açıklama” bölümüne ise değerlendirme sırasındaki gözlemler yazılmalıdır.

Kaba Değerlendirme Formu'na kayıt yapılırken bireyin tepkilerine müdahale edilmemeli ve yardımda bulunulmamalıdır.

Kaba değerlendirme sonucunda aile ile iş birliği yapılarak BEP hazırlanmalıdır.

B. Öğretim Öncesi Değerlendirme

Öğretim öncesi değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan öğretim öncesi değerlendirme sütununa işaretlenmelidir.

Yapılan kaba değerlendirme sonucunda “sesi fark etme” becerilerinden “*Sesi fark eder.*” kazanımının yetersiz olduğu ve bağımsız olarak yapamadığı varsayılarak bir örnek hazırlanmıştır.

Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle ele alınan *sesi fark etme* becerisinin analizi yapılarak alt basamaklara ayrılmıştır: 1. *Sese tepki verir.* 2. *Ses ile hareketi birleştirir.*

“Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa sesi fark etme becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge ya da uygulamanın açıklaması verilerek yapıp yapamadığına bakılır. Her bir alt basamak için birey kazanımı gerçekleştirebilme durumuna göre 4 (her zaman), 3 (genellikle), 2 (bazen), 1 (nadiren), 0 (hiçbir zaman) şeklinde puanla değerlendirilecektir.

C. Öğretim Sürecini Değerlendirme

Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan “Öğretim Sürecini Değerlendirme” sütununa işaretlenir.

Öğretim öncesi değerlendirme sonucunda bireye “*Sesi fark eder.*” kazanımının alt basamaklarından bağımsız olarak yapamadıkları üzerinde öğretim yapılacaktır.

“Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa “*Sesi fark eder*” becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilir ve yapıp yapamadığına bakılır. Her bir alt basamak için birey kazanımı gerçekleştirebilme durumuna göre 4 (her zaman), 3 (genellikle), 2 (bazen), 1 (nadiren), 0 (hiçbir zaman) şeklinde puanla değerlendirilecektir.

“Aylık Aile Bilgilendirme Formuna”, “*Sesi fark eder.*” kazanımının hem öğretiminin hem de kalıcılığının sağlanabilmesi için evde yapılacak tekrarlar ile ilgili açıklamalarda bulunulur ve her ay sonunda imza karşılığı bir örneği aileye teslim edilir.

Form öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır. Formların birer nüshası bireyin dosyasında saklanacaktır.

“Açıklama” olarak birey kazanımı hangi ortamda, durumda, nasıl yapıyor kısaca ifade edilecektir. Örneğin, birey evde ses üretiyor ancak eğitim ortamında üretmiyor olabilir. Bu nedenle bu bölümde aileden bilgi alınarak ev ortamında ses kaydı alınarak veya farklı ortamlarda gözlemler yapılarak açıklama kısmına bu kazanımı yapıp yapamadığı ifade edilecektir.

İlk 6 ay sonunda ara değerlendirme yapılacaktır. Değerlendirme sonucu rapor edilecek, bireyin dosyasında saklanacaktır. İkinci 6 ay için aynı form tekrar doldurulacaktır. Formlar bireyin dosyasında saklanacaktır.

Her ders sonrasında aileye ya da bireye, yapılan çalışmalar ve yapılması gerekenler hakkında sözlü ya da yazılı bilgi verilmeli, önerilerde bulunulmalıdır.

D. Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme

Bireyin gelişimi, öğretim süreci değerlendirme sonuçlarına uygun olarak her ay sonunda Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu’na işlenmiştir.

Form doldurulurken kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna, kazanım bir ay içinde sonlandırıldıysa (kazanım gerçekleşti ise) “+” olarak işaretlenir. Kazanım başlanıldığı aydan sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan gerçekleştirilemeyen ya da öğretimi yapılamayan kazanımların gerekçelerini, ayrıntılı olarak (1.Öğretime hiç başlamadı ise gerekçeleri 2.Öğretime başlamış olmasına rağmen kazanım gerçekleşmedi ise hangi alt basamakta kaldığı) RAM Bilgilendirme” bölümünde açıklanacaktır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORM ÖRNEKLERİ KABA DEĞERLENDİRME FORMU

Modülün Adı : İşitme Engelliler İşitme Eğitimi Becerileri
Bireyin Adı Soyadı :
T.C. Kimlik No :
Doğum Tarihi :

Değerlendirme tarihi: / /

		Evet (+) Hayır (-)	Açıklamalar
A.	SESİ FARK ETME ÇALIŞMALARI		
1.	Sesi fark eder.	(-)	
B.	SESİ AYIRT ETME ÇALIŞMALARI		
1.	Sesin benzerliklerini ve farklılıklarını ayırt eder.	(-)	
2.	Sesin inceliğini, kalınlığını ayırt eder.	(-)	
3.	Sesin uzunluğunu, kısaltımını ayırt eder.	(-)	
C.	SESİ TANIMA ÇALIŞMALARI		
1.	Çevresel sesleri tanır.	(-)	
2.	Konuşma seslerini tanır.	(-)	
Ç.	ANLAMA ÇALIŞMALARI		
1.	Söylenen kelimeleri tanır.	(-)	
2.	Söylenen yönergelere uyar.	(-)	
3.	Dinlediği hikâye ile ilgili sorulara doğru tepki verir.	(-)	
4.	Sessiz ve gürültülü ortamlarda konuşmayı takip eder.	(-)	

Birey kazanımı gerçekleştirebiliyorsa (+); gerçekleştiremiyorsa (-) olarak değerlendirilecektir.

Açıklamalar

Birey konuşma seslerine tepki vermemektedir. Bu nedenle ilk kazanım olan “Sesi fark eder” kazanımından başlanması uygun olacaktır.

Tarih
/ /
Uygulayıcı
Adı soyadı
İmza

PERFORMANS KAYIT TABLOSU

Modülün Adı : İşitme Engelliler İşitme Eğitimi Becerileri
 Bireyin Adı Soyadı :
 T.C. Kimlik No :
 Doğum Tarihi :

KAZANIMLAR	ÖLÇÜT	YÖNERGE	ÖĞRETİM ÖNCESİ DEĞERLENDİRME	ÖĞRETİM SÜRECİNİ DEĞERLENDİRME																													
				1. AY AY/YIL /					2.AY AY/YIL /					3.AY AY/YIL /					4.AY AY/YIL /					5.AY AY/YIL /					6.AY AY/YIL /				
			0-4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
1.Sesi fark eder.																																	
a) Sese tepki verir.	5	Hedef ses verilir. Bireyin sese tepkisi gözlenir.	0	X					X						X						X					X						X	
b)Ses ile hareketi birleştirir.	5	“Sesi duyunca küpü sepete at.”	0	X					X					X						X						X					X		

KISALTMALAR: 0: Hiçbir zaman 1: Nadiren 2: Bazen 3: Genellikle 4:Her zaman

Gözlemler: 1. ve 2. ayda değerlendirilen kazanımlarda hiçbir gelişme gözlemlenmemiştir. 3- 6. aylarda hedef seslere tepki verdiği gözlenmiştir. 5. ve 6. aylarda birey nadiren ses ile hareketi birleştirebilmektedir.

1. Bu form öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
2. Bu formun bir nüshası imza karşılığı veliye teslim edilecektir. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.
3. Her ders sonrasında aileye yapılan çalışmalar ve evde yapılabilecek etkinlikler (tekrar) hakkında sözlü yada yazılı bilgilendirme yapılmalıdır.

Tarih
/ /

Ugulayıcı
Adı soyadı
İmza

PERFORMANS KAYIT TABLOSU

Modülün Adı : İşitme Engelliler İşitme Eğitimi Becerileri
 Bireyin Adı Soyadı :
 T.C. Kimlik No :
 Doğum Tarihi :

KAZANIMLAR	ÖLÇÜT	YÖNERGE	ÖĞRETİM ÖNCESİ DEĞERLENDİRME	ÖĞRETİM SÜRECİNİ DEĞERLENDİRME																													
				7. AY AY/YIL /					8. AY AY/YIL /					9. AY AY/YIL /					10. AY AY/YIL /					11. AY AY/YIL /					12. AY AY/YIL /				
			0-4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
1.Sesi fark eder.																																	
a) Sese tepki verir.	5	Hedef ses verilir. Bireyin sese tepkisi gözlenir.	0				X						X																				
b) Ses ile hareketi birleştirir.	5	“Sesi duyunca küpü sepete at.”	0			X						X					X						X										

KISALTMALAR: 0: Hiçbir zaman 1: Nadiren 2: Bazen 3: Genellikle 4: Her zaman

Gözlemler

Birey sese tepki verir becerisini 8. ayda kazanmıştır. Ses ile hareketi birleştirir becerisini 10. ayda kazandığı gözlemlenmektedir.

Tarih
/ /

Uygulayıcı
Adı soyadı
İmza

DÖNEM SONU BİREYSEL PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Modülün Adı : İşitme Engelliler İşitme Eğitimi
Bireyin Adı Soyadı :
T.C. Kimlik No : Doğum Tarihi : / /
Eğitime Başlangıç Tarihi : / / Eğitim Bitiş Tarihi : / /

KAZANIMLAR	AYLAR											
	1. AY	2. AY	3. AY	4. AY	5. AY	6. AY	7. AY	8. AY	9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
1) Sesi fark eder.										+		
2) Sesin benzerliklerini ve farklılıklarını ayırt eder.												+
3) Sesin inceliğini, kalınlığını ayırt eder.												-
4) Sesin uzunluğunu, kısalığını ayırt eder.												
5) Çevresel sesleri tanıır.												
.....												

Özel Eğitim Değerlendirme kurulunca önerilen süre içerisinde kazandırılması amaçlanan kazanımlar maddeler hâlinde forma işlenir Kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna; kazanım bir ay içinde sonlandırıldıysa (kazanım gerçekleşti ise) “+” olarak sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

RAM BİLGİLENDİRME

1. Bireyin Destek Eğitim Programından Yararlanmadan Önceki Performans Düzeyi

(Bireyin eğitim öncesi yapabildikleri, özellikleri vb. belirtilmelidir.)

Birey, “İşitme Eğitimi” modülünde “Sesi farkedir.” kazanımını gerçekleştirememektedir.

2. Bireyin Destek Eğitim Sonrası Performans Düzeyi

(Bireyin eğitim sonrası yapabildikleri, özellikleri vb. belirtilmelidir.)

Birey, “İşitme Eğitimi” modülünde “Sesi fark eder.” ve “Sesin benzerliklerini ve farklılıklarını ayırt eder.” kazanımlarını bağımsız olarak gerçekleştirmektedir. “Sesin inceliğini ve kalınlığını ayırt etmeyi” ise sözel ipucu ile gerçekleştirebilmektedir.

“Sesin uzunluğunu ve kısalığını ayırt etme.” ve “Çevresel sesleri tanıır.” kazanımlarına ise süre yetersizliğinden başlanamamıştır.

3. Öneriler

Eğitim süreci içinde aileye aylık bilgilendirme ve önerilerin yer aldığı raporlar verilmiştir.

Veli
Adı Soyadı
İmza

Tarih
/ /
Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

AYLIK AİLE BİLGİLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı : A.A. **Ait Olduğu Ay/Yıl**
Doğum Tarihi : 12/01/2006
Aldığı Modüller : **Temmuz / 2007**
İşitme Eğitimi Modülü
Dil Eğitimi Modülü
Matematik Modülü

Bireyin Geldiği Seviye

(Ayın içinde yapılanlar, çocuğun kazandıkları, yetersiz kaldığı kazanımlar belirtilecektir.)

Bu ay içerisinde çocuğunuzla "sesi fark etme " becerisini kazanmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Aileye Öneriler

(Yapılanların desteklenebilmesi için aileye kazanımlarla ilgili verilecek öneriler, etkinlik örnekleri yer alacaktır.)

Çocuğunuzla tekrar yaparken "sesi fark etme" becerisinde 1. basamak olan "Sese tepki verir." Kazanımının kazanılıp- kazanılmadığını değerlendirirken tüm faktörleri göz önünde bulundurunuz. Örneğin malzeme seçerken sınıfta kullanılan malzemelere benzer olmasına, verilen seslerin doğal sesler olmasına, çalışmaların yapıldığı ortamın sessiz olmasına dikkat edilmelidir.

Tarih

/ /

Veli
Adı Soyadı
İmza

Eğitimci
Adı Soyadı
İmza

DİL EĞİTİMİ MODÜLÜ

MODÜLÜN AMACI

Dil becerilerini edinebilme

KAZANIMLAR

1. Konuşma seslerine benzer sesler çıkarır.
2. İsmine tepki verir.
3. Ritmik hece tekrarı yapar.
4. Konuşmalardaki değişik ses tonlamalarını fark eder.
5. Tek heceli sözcük kullanır.
6. Sözcük tekrarı yapar.
7. İki ve daha fazla heceli sözcük kullanır.
8. Cümle tekrarı yapar.
9. İki sözcüklü cümleler kurar.
10. Üç ve daha fazla sözcükten oluşan cümleler kurar.
11. Benzer ses özelliklerine sahip kelimeleri tanır.
12. Sorulara cevap verir.
13. Sorular sorar.
14. Olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurar.
15. Dinlediği, gördüğü, yaşadığı ve izlediğini oluş sırasına göre anlatır.
16. Okuduğu metni oluş sırasına göre anlatır.
17. Duygularını ifade eder.
18. Ekleri yerinde kullanır.
19. Sözcük türlerini yerinde kullanır.
20. Cümle türlerini yerinde kullanır.

MODÜLÜN SÜRESİ

Bu modülün süresi 380 ders saati olarak belirlenmiştir. Bu ders saatleri bireysel ve grup eğitimi biçiminde düzenlenir. Dil Eğitime yönelik destek eğitime ihtiyaç duyulması halinde, bu durum Özürlü Sağlık Kurulu Raporu ile yeniden belgelendirilerek, ilgili Rehberlik ve Araştırma Merkezindeki Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yeniden değerlendirilir.

MODÜLÜN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. İşitme engelli bireylerin hepsi normal dil ediniminde görülen kurallar sistemi ile dili geliştirmektedir. Dolayısı ile onların dili en iyi şekilde “gecikmiş” olarak tanımlanabilir. Bu nedenle işitme engelli bireyin dili edinebilmesi için normal dil gelişiminin basamakları izlenmelidir. Bu basamaklar; söz öncesi dönem, tek sözcüklü dönem, art arda sözcüklerin sıralandığı dönem, iki sözcüklü dönem, üç ve daha fazla sözcüklü dönem olarak sınıflandırılmaktadır. İşitme engelli bireyle yapılan çalışmaların bu hiyerarşi içinde yapılması gerekmektedir. Örneğin, birey tek sözcüklü dönemde ise bir sonraki döneme ulaştırmaya yönelik çalışmalar planlanmalıdır. Aileye de birey ile iletişimlerinde iki sözcüklü ifadelerle daha çok yer vermesi yönünde uyarılar yapılmalıdır.

2. Bireyin bilişsel kapasitesi, psikolojik özellikleri, sosyal çevresi ve yakın çevresindeki kişilerle etkileşimleri, işitme kaybının tipi, derecesi, kullandığı işitme cihazı, cihaz kullanma yaşı, eğitime başlama yaşı dil gelişimini etkilemektedir. Bu nedenle yapılan ön değerlendirme sonrasında bireyin kazanımlarının ve sürenin bu faktörler göz önünde bulundurularak belirlenmesi uygun olacaktır.

3. Birey sözcük üretmeden önce konuşma seslerine benzer sesler çıkararak, hecelemler yaparak sesli anlatımlarda bulunur. Konuşma seslerine benzer sesler çıkarma çalışmaları yapılırken ses oyunları aracılığıyla bireyin kendi çıkardığı sesleri fark etmesi ve uygulayıcı tarafından bireyin çıkardığı seslerin pekiştirilmesi sağlanmalıdır (oyuncak bebeğe mama yedirirken çıkarılan mmm, mam-mam gibi ses oyunlarının yapılması vb.). Uygulayıcı farklı ritim, tonlama ve vurgu gibi ses ve konuşma özelliklerini bireye kazandırma amaçlı çeşitli ses oyunları geliştirmelidir. Bu şekilde işitsel uyaranlar alan bireyin ses çıkarımı artacak ve çeşitlenecek, aldığı geri bildirimler çıkardığı sesin kalitesini artıracak ve ileride daha anlaşılır konuşma kazanmasına destek olacaktır.

4. Hece, sözcük ve cümle tekrar çalışmalarında bireyin hece, sözcük ve cümleyi anlaması değil, söylenileni sadece tekrar etmesi sağlanmalıdır. Çalışmalarda kullanılacak sözcükler çocuğun gelişimine uygun olarak iki heceli, üç heceli veya çok heceli; cümleler de iki sözcüklü, üç sözcüklü veya daha çok sözcüklü olmalıdır.

5. Tek heceli ve iki heceli anlamlı sözcük kullanma çalışmalarında; serbest veya sembolik oyun etkinlikleri sırasında hop-hop, tıp-tıp, pat-pat-, şak-şak gibi ritmik tekrarlar yapılmalı, bireyin seviyesine uygun görsel materyaller kullanılarak tek heceli (top, kaç, tut, al gibi), iki heceli (kapı, dede, otur gibi) sözcükleri tanınması ve isimlendirmesi istenmeli, basit tekerlemeler ve çocuk şarkıları kullanılarak bireyin ritim tutma, hece sözcük kullanma becerileri desteklenmelidir. Çalışmada kullanılacak sözcükler, birey için önemli olan kişiler, yiyecekler, vücut parçaları, hayvan isimleri, giysiler, oyuncaklar, yakın çevresindeki nesnelere ve eylemlerden seçilmelidir.

6. İki sözcüklü cümle kullanım çalışmalarına geçilmeden önce bireyin yeterli sözcük dağarcığına sahip olması gereklidir. Çünkü öğrenilen her yeni sözcük ifadelerin uzunluğunu artırır. Sözcük dağarcığı oluştururken sözcüklerin anlam kazanması da desteklenmelidir. Sözcüklerin kullanılması kullanıldığı bağlamla ilişkilidir. Örneğin, çocuk babasının resmini göstererek “baba” derse bu bir adlandırmadır. Eğer çocuk babasının ayakkabısını göstererek “baba” derse, bunun anlamı da “babanın ayakkabısı” olabilir. Çocuk elini uzatıp parmaklarını açıp kapatarak “mama” derse bunun anlamı da “mama ver.” olabilir. Bu nedenle birey tek sözcük kullandığında bu sözcüğün kullanıldığı bağlama, tonlama ve vurgulamasına dikkat edilerek bireyin ne söylemek istediği tahmin edilmeli, geri bildirimde bulunmalıdır. Geri bildirimler duruma uygun yapılmalıdır. Örneğin; birey “baba araba” dedi. Bu bir durumda “babamın arabası” anlamını taşıırken başka bir durumda “Babam araba sürüyor.” anlamı da taşıyabilir. Geri bildirim duruma uygun olarak “Evet, babanın arabası.” veya “Evet, babam araba sürüyor.” şeklinde olabilir. Böylece birey bir üst basamağa doğru sistematik bir şekilde ilerleyecektir.

7. Üç sözcüklü cümle kullanım çalışmalarında başlangıçta bireyin kullandığı iki sözcüklü cümlelere yeni bir kelime eklenerek cümle genişletilir ve bireye geri iletilir. Bireyin tekrar etmesi istenir. Tekrar ettikten sonra soru cevap tekniği ile cümleyi kullanması desteklenir.

8. Benzer ses özelliklerine sahip sözcükleri tanıma çalışmalarında bireyin ses birimleri arasındaki farklılıkları ayırt etmesi sağlanmalıdır. Örneğin; “nal –nar, koç-koş, lale-nane ...” resimleri arasından söylenen sözcüğü göstermesi sağlanır. Farklı sesleri ayırt etme çalışmaları yapılırken sözcük başı, sözcük ortası, sözcük sonundaki seslerin de birey tarafından ayırt edilmesi sağlanır.

9. Soruya cevap verme çalışmalarında kapalı uçlu veya açık uçlu sorular kullanılır. Kapalı uçlu sorulara başlangıçta “evet/hayır” cevabını vermesi, daha sonra aşamalı bir şekilde evet/hayır dışında bir sözcük kullanması istenilirken en son aşamada cümle şeklinde cevap vermesi istenir. Örneğin, “Süt ister misin?” sorusunun cevabı “evet/hayır istemem/ evet süt isterim.” şeklinde olmalıdır. Açık uçlu sorularda “ne, kim, nerede, niçin, nasıl” soru kelimeleri ile yapılan soru cümleleri kullanılmalıdır.

10. Dilin kullanımı çalışmalarında sıralı olay kartları, eylem bildiren tek kartlar, hikâye kitapları, üç boyutlu nesnelere, çizgi filmler, eğitici filmler, belgeseller, gazete, dergi gibi materyaller bireyle çalışılarak bireyin basit soru sorma, sorulara cevap verme, olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurma, mantık yürütme becerileri kazanmaları sağlanmalıdır. Dinlediklerini, gördüklerini yaşadıklarını ve izlediklerini (film, tiyatro, tv. gibi) anlatabilmesi için fırsatlar yaratılmalıdır.

11. Dilin kullanımı çalışmalarında bireyle çalışılan sıralı olay kartları daha sonrasında karışık olarak bireye verilmeli, bireyden bunları oluş sırasına göre dizmesi ve olayı sırasına göre anlatması istenmelidir.

12. Duygularını ifade eden kelimeleri yerinde kullanma çalışmalarında yaşantılarından yola çıkılarak duyguları ifade eden resimli kartlar, video gösterileri, yaşantılarındaki olaylara benzer resimli hikâyeler, metinler bireyle incelendikten sonra, bireyin bu duyguları ifade etmesi sağlanmalıdır.

13. Ekleri doğru kullanma çalışmalarında; zaman eklerini, çoğul eklerini, olumsuzluk eklerini, ismin hâl eklerini, şahıs eklerini, iyelik eklerini doğru kullanmayı içeren etkinlikler çeşitlendirilmelidir. Örneğin, hazırlanan resimli olay kartları üzerinde çalışılıp bu kartlar için yazılmış cümlelerin öncelikle sözel, daha sonra ise yazılı olarak ifade edilmesi ve sonrasında eksik bırakılan eklerin birey tarafından doğru olarak doldurması sağlanmalıdır. Okul öncesi dönemde ise geri bildirimlere (dili kullanma çalışmaları sırasında eklerin belirgin şekilde vurgulanması, farkındalığın geliştirilmesi) ağırlık verilmelidir.

14. Sözcük türlerini (isim, sıfat, zamir, zarf, edat, fiiller, bağlaç, ünlem) ve cümle türlerini (fiil cümlesi, isim cümlesi, kurallı cümle, devrik cümle, olumlu- olumsuz cümle, soru cümlesi, emir cümlesi, ünlem cümlesi, şart cümlesi, istek cümlesi, basit cümle, birleşik cümle, sıralı cümleler, bağlı cümleler) yerinde kullanma çalışmalarında dramatizasyon, soru-cevap, model olma gibi yöntemler kullanılmalıdır.

15. Bireyin kelime dağarcığını geliştirmek için bireyi konuşmaya teşvik edici çevre gezileri (müze, park, alışveriş merkezi, manav, hayvanat bahçesi vb.) düzenlenmeli, uygulayıcı tarafından hazırlanan sohbet ortamları oluşturulmalı, görsel materyaller, gerçek malzemeler (gerçek eşyalar, gerçek meyveler), eğitim CD'leri vb. araç gereçlerden faydalanılmalıdır. Kelimelerin; eylem bildiren kelimeler, varlıkların özelliklerini bildiren kelimeler gibi çeşitlilik içermesine özen gösterilmelidir. Öğrenilen kelimelerin unutulmaması ve pekiştirilmesi için kelimelerin kaydedilip resminin yaptırıldığı bir defter tutturulabilir. Bununla birlikte pekiştirme çalışmalarında aileye günlük kelime listeleri verilebilir, bu kelimeleri kullanabileceği fırsatlar yaratması önerilir.

16. Bireyin konuşmasının anlaşılabilirliğini geliştirme çalışmalarında tekerleme ve şarkı söyleme, konuşma hızını ayarlama, konuşmalarındaki ritim ve vurgunun hissettirilmesi ve metin okuma çalışmaları yapılarak bireyin dili anlaşılır kullanması sağlanmalıdır.

17. Dil edindirmeye yönelik tüm çalışmalarda bireyin konuşmasının anlaşılabilirliğinin desteklenmesine önem verilmelidir. Konuşma hızı, sesletim, ritim ve vurgu gibi konuşma özelliklerini destekleyici etkinlikler çeşitlendirilmelidir.

18. İşitme kaybı olan, konuşma dilini kazanmış, sadece sesletim (artikülasyon) ve ses bilgisi (fonolojik) bozukluğu olan bireyler sesletim ve ses bilgisi bozuklukları programından faydalandırılmalıdır.

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A. KONUŞMA ÇALIŞMALARI

1. Ses Üretimi
2. İsmine Tepki
3. Tekrar Çalışmaları
4. Ritim Çalışmaları

B. DİLİN KULLANIMI

1. Anlama Çalışmaları
2. Anlatma Çalışmaları

C. DİLBİLGİSİ KURALLARI

1. Ekler
- 2.Sözcük Türleri
 - a.İsim
 - b. Zamir
 - c.Sıfat
 - ç.Fiil
- 3.Cümle Türleri
 - a.Basit cümle
 - b. Olumlu-olumsuz cümle
 - c.Emir cümlesi
 - ç. İstek cümlesi
 - d. Birleşik cümle

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

İşitme engelli bireyin dil gelişimi değerlendirilirken işiten bireylerin dil gelişim verileri ile karşılaştırma yapılması birey için hem uygun bir BEP hazırlama fırsatı yaratabilecek hem de bireyin ilerlemesi ve uygulanan eğitim programının etkililiğini artıracaktır.

Bireyin gerçek dil performansının ortaya çıkarabilmesi için değerlendirmenin bireyin alışık olduğu çevrede ve bireye uygun dil sistemi içinde yapılması daha uygundur.

Eğitimin ilk aşamalarından başlayarak bireyin konuşmayı öğrenme potansiyeli ve konuşma dilini geliştirmedeki özellikleri sürekli değerlendirilmelidir. Böylece bireyin dil kazanmasında etkili olan birçok faktörün gözden kaçması önlenebilecektir.

Değerlendirmeye başlamadan önce;

Birey veya aile ile görüşme yapılarak geçirdiği hastalıklar (Son bir yıl içinde birey orta kulak problemi geçirmiş olabilir), konuşma ve dil gelişimi, çocuğun davranışları, ailesi (yaşanan sorunlar, kardeşlerle ilişkiler) ve çevresi (okula gidiyorsa öğretmeni ve arkadaşlarıyla ilişkileri, komşu çocuklarla ilişkileri) hakkında bilgi alınmalıdır.

Değerlendirme öncesi bireyin işitme cihazlı ve işitme cihazsız yeni odyogramı mutlaka istenmelidir. İşitme cihazı ile ilgili sorunlar yaşayıp yaşamadığı öğrenilmelidir.

Kaba değerlendirme sonunda ailenin gereksinimlerinin de belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için Aile Gereksinim Belirleme Anketi verilebilir.

“Dil Eğitimi Becerileri” modülünde ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalarla ilgili hazırlanan örnek formlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

A. Kaba Değerlendirme

“Dil Eğitimi Becerileri” modülü değerlendirilirken Kaba Değerlendirme Formu’nda bağımsız olarak yapılan beceriler (+), bağımsız olarak yapılamayan beceriler (-) olarak işaretlenmelidir. Açıklama bölümüne ise değerlendirme sırasındaki gözlemler yazılmalıdır.

Kaba Değerlendirme Formu’na kayıt yapılırken bireyin tepkilerine müdahale edilmemeli ve bireye yardımda bulunulmamalıdır.

Kaba değerlendirme sonucunda aile ile iş birliği yapılarak BEP hazırlanmalıdır.

B. Öğretim Öncesi Değerlendirme

Öğretim öncesi değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu’nda yer alan “Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa işaretlenmelidir.

Yapılan kaba değerlendirme sonucunda konuşma çalışmalarından “*Tek heceli sözcük kullanır.*” kazanımının yetersiz olduğu ve yapamadığı varsayılarak bir örnek hazırlanmıştır.

Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle ele alınan “*tek heceli sözcük kullanma*” becerisinin analizi yapılarak alt basamaklara ayrılmıştır: *a. Dört seçenek içinden adı söylenen nesneyi gösterir. b. Nesnenin ismini tekrar eder. c. Sorulduğunda nesnenin adını söyler.*

“Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa “*tek heceli sözcük kullanma*” becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilir ve yapıp yapamadığına bakılır. Her bir alt basamak için birey kazanımı gerçekleştirebilme durumuna göre 4 (her zaman), 3 (genellikle), 2 (bazen), 1 (nadiren), 0 (hiçbir zaman) şeklinde puanla değerlendirilecektir.

C. Öğretim Sürecini Değerlendirme

Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu’nda yer alan “Öğretim Süreci Değerlendirme” sütunlarına işaretlenir.

Öğretim öncesi değerlendirme sonucunda birey “*Tek heceli sözcük kullanır.*” kazanımının alt basamaklarından bağımsız olarak yapamadıkları üzerinde öğretim yapılacaktır.

Öğretimin sonunda bireyin, her bir alt basamak için kazanımı gerçekleştirebilme durumuna göre 4 (her zaman), 3 (genellikle), 2 (bazen), 1 (nadiren), gerçekleştiriyorsa 0 (hiçbir zaman) şeklinde puanla değerlendirilecektir.

Her ay sonunda imza karşılığı aileye ya da bireye Aylık Aile Bilgilendirme Formu verilecektir. Aylık Aile Bilgilendirme Formu’nda; o ay içinde yapılan çalışmalar, bireyin kazandığı ve yetersiz kaldığı kazanımlar, yapılan çalışmaların desteklenebilmesi için aileye öneriler ve etkinlik örnekleri yer almalıdır.

Form öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır. Formların birer nüshası bireyin dosyasında saklanacaktır.

“Açıklama” olarak birey kazanımı hangi ortamda, durumda, nasıl yapıyor kısaca ifade edilecektir. Örneğin, birey evde ses üretiyor ancak eğitim ortamında üretmiyor olabilir. Bu

nedence bu bölümde aileden bilgi alınarak ev ortamında ses kaydı alınarak veya farklı ortamlarda gözlemler yapılarak açıklama kısmına bu kazanımı yapıp yapamadığı ifade edilecektir.

İlk 6 ay sonunda ara değerlendirme yapılacaktır. Değerlendirme sonucu rapor edilecek, bireyin dosyasında saklanacaktır. İkinci 6 ay için aynı form tekrar doldurulacaktır. Formlar bireyin dosyasında saklanacaktır.

Her ders sonrasında aileye ya da bireye, yapılan çalışmalar ve yapılması gerekenler hakkında sözlü ya da yazılı bilgi verilmeli, önerilerde bulunulmalıdır.

D. Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme

Bireyin gelişimi, öğretim süreci değerlendirme sonuçlarına uygun olarak her ay sonunda Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'na işlenmiştir.

Form doldurulurken kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna, kazanım bir ay içinde gerçekleşti ise “+” olarak işaretlenir. Kazanım başlanıldığı aydan sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan gerçekleştirilemeyen ya da öğretimi yapılamayan kazanımların gerekçelerini, ayrıntılı olarak (1.Öğretime hiç başlamadı ise gerekçeleri 2.Öğretime başlamış olmasına rağmen kazanım gerçekleşmedi ise hangi alt basamakta kaldığı) RAM Bilgilendirme” bölümünde açıklanacaktır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORM ÖRNEKLERİ

KABA DEĞERLENDİRME FORMU

Modülün Adı : İşitme Engelliler Dil Eğitimi
Bireyin Adı Soyadı :
T.C. Kimlik No :
Doğum Tarihi :

Değerlendirme Tarihi: / /

		Evet Hayır	Açıklamalar*
A.	KONUŞMA ÇALIŞMALARI		
1	Konuşma seslerine benzer sesler çıkarır.	+	
2	İsmine tepki verir.	+	
3	Ritmik hece tekrarı yapar.	+	Kayıt alarak değerlendirildi.
4	Konuşmadaki değişik ses tonlamalarını fark eder.	+	
5	Tek heceli sözcük kullanır.	-	Adı söylenen nesneyi iki seçenek içinden gösterebilmektedir.
6	Sözcük tekrarı yapar.	-	Gerçekleştiremedi.
B	DİLİN KULLANIMI		
1	İki ve daha fazla heceli sözcük kullanır.	-	
2	Konuşmalarında basit ifadeler kullanır.	-	
3	Cümle tekrarı yapar.	-	
4	İki kelimeli cümleler kurar.	-	
5	Üç ve daha fazla sözcükten oluşan cümleler kurar.	-	
6	Soru sorar.	-	
7	Olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurar.	-	
8	Benzer ses özelliklerine sahip kelimeleri tanır.	-	
9	Sorulan sorulara cevap verir.	-	
10	Dinlediği, gördüğü, yaşadığı ve izlediğini oluş sırasına göre anlatır.	-	
11	Okuduğu metni oluş sırasına göre anlatır.	-	
12	Duygularını ifade eder.	-	
C	DİL BİLGİSİ KURALLARI		
1	Ekleri yerinde kullanır.	-	
2	Sözcük türlerini yerinde kullanır.	-	
3	Cümle türlerini yerinde kullanır.	-	

Birey kazanımı gerçekleştirebiliyorsa (+), gerçekleştiremiyorsa (-) olarak değerlendirilecektir.

Açıklamalar

Birey konuşma seslerine benzer sesler çıkarabilmekte, ismi söylendiğinde tepki vermekte, ritmik hece tekrarları yapabilmekte, konuşmadaki değişik ses tonlamalarını fark edebilmektedir. Bireyin eğitimine ilk (-) aldığı "Tek heceli sözcük kullanır." kazanımından başlanması uygun olacaktır.

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmzası

PERFORMANS KAYIT TABLOSU

Modülün Adı : İşitme Engelliler Dil Eğitimi
 Bireyin Adı Soyadı :
 T.C. Kimlik No :
 Doğum Tarihi :

KAZANIMLAR	ÖLÇÜT	YÖNERGE	ÖĞRETİM ÖNCESİ DEĞERLENDİRME	ÖĞRETİM SÜRECİNİ DEĞERLENDİRME																																		
				1. AY AY/YIL					2. AY AY/YIL					3. AY AY/YIL					4. AY AY/YIL					5. AY AY/YIL					6. AY AY/YIL									
			/...../...../...../...../...../...../...../...../...../...../...../...../...../...../...../...../...../...../...../...../.....														
			0-4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
1. Tek heceli sözcük kullanır.																																						
a) Dört seçenek içinden adı söylenen nesneyi gösterir.	5 göster!	0	X					X						X						X					X						X						
b) Nesnenin ismini tekrar eder.	5	Tekrar et/söyle!	0	X					X					X						X						X						X						
c) Sorulduğunda nesnenin adını söyler.	5	Bunun adı ne?	0	X					X					X							X					X				X								
2. Sözcük tekrarı yapar.																																						

KISALTMALAR: 0: Hiçbir zaman 1: Nadiren 2: Bazen 3: Genellikle 4: Her zaman

Gözlemler

1. ve 2. ayda değerlendirilen kazanımlarda hiçbir gelişme gözlemlenmemiştir. 3- 6. aylarda 4 seçenek arasından birey söylenen nesneyi nadiren gösterebilmektedir. 5. ve 6. aylarda birey nadiren söylenen nesneyi taklit edebilmektedir.

Tarih
/ /

Uygulayıcı
Adı soyadı
İmza

PERFORMANS KAYIT TABLOSU

Modülün Adı : İşitme Engelliler Dil Eğitimi
 Bireyin Adı Soyadı :
 T.C. Kimlik No :
 Doğum Tarihi :

KAZANIMLAR	ÖLÇÜT	YÖNERGE	ÖĞRETİM ÖNCESİ DEĞERLENDİRME	ÖĞRETİM SÜRECİNİ DEĞERLENDİRME																													
				7. AY AY/YIL /					8. AY AY/YIL /					9. AY AY/YIL /					10. AY AY/YIL /					11. AY AY/YIL /					12. AY AY/YIL /				
			0-4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
1. Tek heceli sözcük kullanır.																																	
a) Dört seçenek içinden adı söylenen nesneyi gösterir.	5 göster.	0				X						X																				
b) Nesnenin ismini tekrar eder.	5	Tekrar et/söyle.	0			X						X					X						X										
c) Sorulduğunda nesnenin adını söyler.	5	Bunun adı ne?	0			X					X					X					X					X					X		
2. Sözcük tekrarı yapar.																																	

KISALTMALAR: 0: Hiçbir zaman 1: Nadiren 2: Bazen 3: Genellikle 4: Her zaman

Gözlemler

Birey adı söylenen nesneyi 8. ayda gösterebilmektedir. Nesne ismini taklit etme becerisini 10. ayda kazandığı gözlemlenmektedir. Birey, sorulduğunda nesnenin adını 12. ayda bazen söyleyebilmektedir. Bu beceri ile ilgili çalışmalara devam edilmesi gerekmektedir.

Tarih
/ /

Uygulayıcı
Adı soyadı
İmza

DÖNEM SONU BİREYSEL PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Modülün Adı : İşitme Engelliler Dil Eğitimi
Bireyin Adı Soyadı :
T.C. Kimlik No : Doğum Tarihi : / /
Eğitime Başlangıç Tarihi : / / Eğitim Bitiş Tarihi : / /

KAZANIMLAR	AYLAR											
	1. AY	2. AY	3. AY	4. AY	5. AY	6. AY	7. AY	8. AY	9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
Tek heceli sözcük kullanır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sözcük tekrarı yapar.												
İki ve daha fazla heceli sözcük kullanır.												

RAM BİLGİLENDİRME

1. Bireyin Destek Eğitim Programından Yararlanmadan Önceki Performans Düzeyi

(Bireyin eğitim öncesi yapabildikleri, özellikleri vb. belirtilmelidir.)

Birey konuşma seslerine benzer sesler çıkarabilmekte, ismi söylendiğinde tepki vermekte, ritmik hece tekrarları yapabilmekte, konuşmadaki değişik ses tonlamalarını fark edebilmektedir.

2. Bireyin Destek Eğitim Sonrası Performans Düzeyi

(Bireyin eğitim sonrası yapabildikleri, özellikleri vb. belirtilmelidir.)

Birey "Tek heceli sözcük kullanma" kazanımında "Dört seçenek içinden adı söylenen nesneyi gösterir." ve "Nesnenin ismini tekrar eder." aşamalarını gerçekleştirebilmektedir. "Sorulduğunda nesnenin adını söyler." aşamasını ise bazen gerçekleştirebilmektedir. Bu aşamanın gerçekleştirilmesinde süre yetersiz kalmıştır.

3. Öneriler

Eğitim süreci içinde aileye aylık bilgilendirme ve önerilerin yer aldığı raporlar verilmiştir. "Sorulduğunda nesnenin adını söyler." aşamasını birey "bazen" gerçekleştirebilmektedir. Bu durum bireyin eğitiminde bir sonraki kazanıma geçilmesi için yeterli değildir. Bir sonraki dönem bu aşamadan devam edilerek diğer kazanıma geçilmesi uygun olacaktır.

Tarih

/ /

Veli
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

AYLIK AİLE BİLGİLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı : A.A. Doğum Tarihi : 12/01/2006 Aldığı Modüller : <i>İşitme Eğitimi Modülü</i> <i>Dil Eğitimi Modülü</i> <i>Matematik Modülü</i>	Ait Olduğu Ay/Yıl Temmuz / 2007
Bireyin Geldiği Seviye (Ayın içinde yapılanlar, çocuğun kazandıkları, yetersiz kaldığı kazanımlar belirtilecektir.) 1. “Sözcükleri tanıma” ile ilgili olarak öncelikli ihtiyacı olan sözcükler (anne, baba, abla, dede, top, süt, köpek, gel, ver) üzerinde çalışılmıştır. Bu sözcükleri tanımaktadır. 2. “Sözcük tanıma” çalışmalarında kullanılan sözcüklerden top, süt, gel, ver sözcüklerini ihtiyacı olduğunda kullanmaktadır. 3. Serbest veya sembolik oyun etkinlikleri sırasında hop-hop, tıp-tıp, pat-pat, şak-şak gibi ritmik tekrarlar yapmaktadır.	
Aileye Öneriler (Yapılanların desteklenebilmesi için aileye kazanımlarla ilgili verilecek öneriler, etkinlik örnekleri yer alacaktır.) 1. Siz de çocuğun ihtiyacı olan 5 giysi, 5 yiyecek, 5 oyuncak, 5 hayvan seçerek size gösterdiğimiz yöntem ve teknikle sözcük tanıma becerisini geliştiriniz. 2. Siz de göz, baş, el, su, bak sözcüklerine günlük yaşantısında destekleyici oyunlar oynayınız. 3. Siz de oyunlarla A.A.’nın ritmik tekrarlar yapmasını destekleyin. Örnek Etkinlikler <ul style="list-style-type: none">• Çocuğunuz herhangi bir nesneye ya da oyuncuğa yoğunlaştığında o nesne ya da oyuncuğu elinize alarak onun hakkında konuşun.• Çocuğunuzla birlikte hayvan taklit etme oyunları oynayın.	

Tarih
/ /

Veli
Adı Soyadı
İmza

Eğitimci
Adı Soyadı
İmza

SOSYAL İLETİŞİM BECERİLERİ MODÜLÜ

MODÜLÜN AMACI

Sosyal iletişim becerilerini geliştirebilme.

KAZANIMLAR

1. Basit selamlaşma ve vedalaşma sözcüklerini kullanır.
2. Konuşanı dinlediğini, jest ve mimiklerle belli eder.
3. Karşılıklı konuşmaları başlatır, sürdürür ve tamamlar.
4. Kendini tanıtır.
5. Başkalarını tanıtır.
6. Bilgi edinmek için sorular sorar.
7. Sorulan sorulara cevap verir.
8. Günlük yaşamın gerektirdiği durumlarda uygun söz kalıplarını kullanır.
9. Gerektiği durumlarda başkalarından yardım ister.
10. Yönerge verir.
11. Yönergelere uyar.
12. Bilgi ve düşüncelerini basit kanıtlarla sunar.
13. Bir gruba katılmaya istekli olur.
14. Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirir.
15. Gerektiği durumlarda başkalarına yardım eder.
16. Duygularını ve düşüncelerini ifade eder.
17. Başkalarının duygularına, uygun tepkiler verir.
18. Günlük yaşamda karşılaştığı probleme çözüm önerisi getirir.
19. Zamanı verimli kullanır.
20. Günlük yaşamdaki tehlikelerin farkına varır.

MODÜLÜN SÜRESİ

Bu modülün süresi 160 ders saati olarak belirlenmiştir. Bu ders saatleri bireysel ve grup eğitimi biçiminde düzenlenir. İletişim becerilerine yönelik destek eğitime ihtiyaç duyulması halinde, bu durum Özürlü Sağlık Kurulu Raporu ile yeniden belgelendirilerek ilgili

Rehberlik ve Araştırma Merkezindeki Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yeniden değerlendirilir.

MODÜLÜN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Sosyal iletişim çalışmalarında bireye selamlaşma, konuşmayı dinleme, konuşmayı başlatma, konuşmayı sürdürme, kendini ve başkalarını tanıtmaya, soru sorma, teşekkür etme, özür dileme, yardım isteme, yönerge alma verme, ikna etme, izin isteme gibi beceriler mümkünse fırsat yaratılarak gerçek ortamlarda uygulanmalıdır. Mümkün olmayan durumlarda bu beceriler örnek olay yöntemi, drama çalışmaları, soru cevap yöntemleriyle sıralı olay kartları, tek kartlar, ilişkili hikâye kitapları, gazetelerdeki örnek olaylar, filmler aracılığıyla bireye kavratılmalıdır.

2. Grupla bir işi yürütme becerisini kazandırmaya yönelik çalışmalarda pekiştirme yöntemleri kullanılarak bu becerilerin, grup çalışmalarında doğal iletişim sürecinde kavratılması sağlanmalıdır.

3. Sosyal iletişim becerilerinin kazandırılmasında uygulayıcı, rehber öğretmen/psikolog, aile iş birliği yapılmalıdır.

4. Bireyin duygularını çekinmeden ifade edebilme, kendisinin ve karşısındakinin duygularını anlayabilme, tehlikelerden sakınabilme, olumsuz durumlarla başa çıkıp kendini koruyabilme davranışlarını kazandırmak için model olma, kendine güven, empati kurma ve örnek olay yöntemi vb. yöntemler kullanılmalıdır.

5. Zamanı etkili kullanma becerisini geliştirmek için bireyin zaman cetveli tutması sağlanmalıdır Zaman cetvelinde bireyin bir gün boyunca yapacağı faaliyetler ve saatler birey tarafından kaydedilmelidir. Verilen örnek durumlarda zamanı nasıl kullanacağı ve bir gün içerisinde yapacağı etkinlikleri bireyin kendisinin planlaması sağlanmalıdır.

6. Sosyal iletişim becerilerinin desteklenmesinde sadece uygulayıcıya değil aileye de büyük görev düşmektedir. Zamanın büyük bir kısmını ailesi ile birlikte geçiren birey için aile farklı sosyal iletişim ortamları yararak fırsat eğitimi vermelidir.

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A.KARŞILIKLI İLETİŞİM

1. Selamlaşma
2. Dinleme
3. Konuşmayı Başlatma, Sürdürme, Tamamlama
4. Tanışma
5. Soru Sorma
6. Yardım İsteme
7. Yönerge Alma Verme
8. İkna Etme
9. İzin İsteme

B.GRUP ÇALIŞMALARI

1. Gruba Katılma
2. Sorumluluk
3. Yardım Etme
4. Duygularını Düşüncelerini İfade Etme

C.PLANLI YAŞAMA

1. Probleme Çözüm Önerisi Getirme
2. Zamanı Kullanma

MODÜLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

İletişim becerileri modülünde ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalarla ilgili hazırlanan örnek formlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

A. Kaba Değerlendirme

İletişim becerileri değerlendirilirken Kaba Değerlendirme Formu'nda bağımsız olarak yapılan beceriler (+), bağımsız olarak yapılamayan beceriler (-) olarak işaretlenmelidir. Açıklama bölümüne ise değerlendirme sırasındaki gözlemler yazılmalıdır.

Kaba Değerlendirme Formu'na kayıt yapılırken bireyin tepkilerine müdahale edilmemeli ve yardımda bulunulmamalıdır.

Kaba değerlendirme sonucunda aile ile iş birliği yapılarak BEP hazırlanmalıdır.

B . Öğretim Öncesi Değerlendirme

Öğretim öncesi değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan öğretim öncesi değerlendirme sütununa işaretlenmelidir.

Yapılan kaba değerlendirme sonucunda iletişim becerilerinden “*Kendini tanıtır.*” kazanımının yetersiz olduğu varsayılarak bir örnek hazırlanmıştır.

Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle ele alınan “*Kendini tanıtır.*” becerisinin analizi yapılarak alt basamaklara ayrılmıştır: 1. *Adını söyler.* 2. *Soyadını söyler.* 3. *Yaşını söyler.*

“Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa “kendini tanıtmaya” becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapamadığına bakılır. Her bir alt basamak için birey kazanımı gerçekleştirebilme durumuna göre 4 (her zaman), 3 (genellikle), 2 (bazen), 1 (nadiren), 0 (hiçbir zaman) şeklinde puanla değerlendirilecektir.

C. Öğretim Sürecini Değerlendirme

Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan “Öğretim Sürecini Değerlendirme” sütununa işaretlenir.

Öğretim öncesi değerlendirme sonucunda bireye “*Kendini tanıtır.*” kazanımının alt basamaklarından bağımsız olarak yapamadıkları üzerinde öğretim yapılacaktır.

Öğretiminin sonunda bireyin her bir alt basamak için kazanımı gerçekleştirebilme durumuna göre 4 (her zaman), 3 (genellikle), 2 (bazen), 1 (nadiren), gerçekleştiremiyorsa 0 (hiçbir zaman) şeklinde puanla değerlendirilecektir.

Her ay sonunda imza karşılığı aileye ya da bireye Aylık Aile Bilgilendirme Formu verilecektir. Aylık Aile Bilgilendirme Formu'nda; o ay içinde yapılan çalışmalar, bireyin kazandığı ve yetersiz kaldığı kazanımlar, yapılan çalışmaların desteklenebilmesi için aileye öneriler ve etkinlik örnekleri yer almalıdır.

Form öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır. Formların birer nüshası bireyin dosyasında saklanacaktır.

“Açıklama” olarak birey kazanımı hangi ortamda, durumda, nasıl yapıyor kısaca ifade edilecektir. Örneğin, birey tanıdığı kişiler sorduğunda adını, soyadını söylüyor, ancak yabancı ortamlarda bu sorulara cevap vermiyor olabilir. Bu bölümde aileden bilgi alınarak açıklama kısmına bu kazanımı yapıp yapamadığı ifade edilecektir.

İlk 6 ay sonunda ara değerlendirme yapılacaktır. Değerlendirme sonucu rapor edilecek, bireyin dosyasında saklanacaktır. İkinci 6 ay için aynı form tekrar doldurulacaktır. Formlar bireyin dosyasında saklanacaktır.

Her ders sonrasında aileye ya da bireye, yapılan çalışmalar ve yapılması gerekenler hakkında sözlü ya da yazılı bilgi verilmeli, önerilerde bulunulmalıdır.

D. Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme

Bireyin gelişimi, öğretim süreci değerlendirme sonuçlarına uygun olarak her ay sonunda Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'na işlenmiştir.

Form doldurulurken kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna, kazanım bir ay içinde gerçekleşti ise “+” olarak işaretlenir. Kazanım başlanıldığı aydan sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan gerçekleştirilemeyen ya da öğretimi yapılamayan kazanımların gerekçelerini, ayrıntılı olarak (1.Öğretime hiç başlamadı ise gerekçeleri 2.Öğretime başlamış olmasına rağmen kazanım gerçekleşmedi ise hangi alt basamakta kaldığı) RAM Bilgilendirme” bölümünde açıklanacaktır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORM ÖRNEKLERİ

KABA DEĞERLENDİRME FORMU

Modülün Adı : İşitme Engelliler Sosyal İletişim Becerileri
Bireyin Adı Soyadı :
T.C. Kimlik No :
Doğum Tarihi :

Değerlendirme tarihi: / /

		Evet Hayır	Açıklamalar
A.	KARŞILIKLI İLETİŞİM		
1.	Basit selamlaşma ve vedalaşma sözcüklerini kullanır.	+	
2.	Konuşanı dinlediğini jest ve mimiklerle belli eder.	+	
3.	Karşılıklı konuşmaları başlatır sürdürür ve tamamlar.	+	
4.	Kendini tanıtır.	-	
5.	Başkalarını tanıtır.		
6.	Bilgi edinmek için sorular sorar.		
7.	Sorulan sorulara cevap verir.		
8.	Günlük yaşamın gerektirdiği durumlarda teşekkür ve özür dileme kalıplarını kullanır.		
9.	Gerektiği durumlarda başkalarından yardım ister.		
10.	Yönerge verir.		
11.	Yönergelere uyar.		
12.	Bilgi ve düşüncelerini basit kanıtlarla sunar.		
13.	Gerektiği durumlarda başkalarından izin ister.		
B.	GRUP ÇALIŞMALARI		
1.	Bir gruba katılmaya istekli olur.		
2.	Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirir.		
3.	Başkaları ile duygu ve düşüncelerini paylaşır.		
4.	Gerektiği durumlarda başkalarına yardım eder.		
5.	Duyularını ve düşüncelerini ifade eder.		
6.	Başkalarının duygularını, görüşlerini anladığını ifade eder.		
C.	SORUNLARLA BAŞA ÇIKMA		
1.	Günlük yaşamdaki tehlikelerin farkına varır.		
Ç.	PLANLI YAŞAMA		
1.	Günlük yaşamda karşılaştığı probleme çözüm önerisi getirir.		
2.	Zamanı verimli kullanır.		

Birey kazanımı gerçekleştirebiliyorsa (+), gerçekleştiremiyorsa (-) olarak değerlendirilecektir.

Açıklamalar:

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmzası

PERFORMANS KAYIT TABLOSU

Modülün Adı : İşitme Engelliler Sosyal İletişim Becerileri
 Bireyin Adı Soyadı :
 T.C. Kimlik No :
 Doğum Tarihi :

KAZANIMLAR	ÖLÇÜT	YÖNERGE/ AÇIKLAMA	ÖĞRETİM ÖNCESİ DEĞERLENDİRME	ÖĞRETİM SÜRECİNİ DEĞERLENDİRME																													
				1. AY AY/YIL /					2. AY AY/YIL /					3. AY AY/YIL /					4. AY AY/YIL /					5. AY AY/YIL /					6. AY AY/YIL /				
			0-4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
1. Kendini tanıtır.																																	
a. Adını söyler.	5	Adın ne?	0	X					X						X						X						X						X
b. Soyadını söyler.	5	Soyadın ne?.	0	X					X						X						X						X						X
c. Yaşını söyler.	5	Kaç yaşındasın?	0	X					X					X							X					X						X	

KISALTMALAR: 0: Hiçbir zaman 1: Nadiren 2: Bazen 3: Genellikle 4: Her zaman

Gözlemler

1. ve 2. ayda değerlendirilen kazanımlarda hiçbir gelişme gözlemlenmemiştir. 6. ayın sonunda birey adını ve soyadını doğru olarak söyleyerek kendini tanıtabilmektedir. Ancak 6. aya gelindiğinde birey yaşı sorulduğunda genellikle doğru olarak cevap verebilmektedir.

AÇIKLAMALAR

1. Form öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
2. Formun bir nüshası ay sonunda imza karşılığı veliye teslim edilecektir. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.
3. Formun sonunda aileye yapılan çalışmalarla ilgili bilgilendirmeler yazılacaktır.
4. Her seans sonrasında aileye yapılan çalışmalar ve evde yapılabilecek etkinlikler (tekrar) hakkında sözlü ya da yazılı bilgilendirme yapılmalıdır

Tarih
/ /

Ugulayıcı
Adı soyadı
İmza

PERFORMANS KAYIT TABLOSU

Modülün Adı : İşitme Engelliler Sosyal İletişim Becerileri
 Bireyin Adı Soyadı :
 T.C. Kimlik No :
 Doğum Tarihi :

KAZANIMLAR	ÖLÇÜT	YÖNERGE	ÖĞRETİM ÖNCESİ DEĞERLENDİRME	ÖĞRETİM SÜRECİNİ DEĞERLENDİRME																																		
				7. AY AY/YIL /					8. AY AY/YIL /					9. AY AY/YIL /					10. AY AY/YIL /					11. AY AY/YIL /					12. AY AY/YIL /									
				0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4					
1. Kendini tanıtır.			0-4																																			
a. Adını söyler.	5	Adın ne?	0																																			
b. Soyadını söyler.	5	Soyadın ne?.	0																																			
c. Yaşını söyler.	5	Kaç yaşındasın?	0	x																																		

KISALTMALAR: 0: Hiçbir zaman 1: Nadiren 2: Bazen 3: Genellikle 4: Her zaman

Gözlemler

Birey yaşını 7. ayda doğru olarak söylebilmektedir. Bu nedenle “Başkalarını tanıtır.” kazanımına geçilmiştir.

AÇIKLAMALAR

1. Form öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
2. Formun bir nüshası ay sonunda imza karşılığı veliye teslim edilecektir. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.
3. Her ay sonrasında aileye yapılan çalışmalar ve evde yapılabilecek etkinlikler (tekrar) hakkında sözlü ya da yazılı bilgilendirme yapılmalıdır.

Tarih
/ /

Ugulayıcı
Adı soyadı
İmza

DÖNEM SONU BİREYSEL PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı :	Eğitime Başlangıç Tarihi : / /
Bireyin Yaşı :	Eğitimin Bitiş Tarihi : / /
Eğitsel Tanısı :	

KAZANIMLAR	AYLAR											
	1. AY	2. AY	3. AY	4. AY	5. AY	6. AY	7. AY	8. AY	9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
İLETİŞİM BECERİLERİ MODÜLÜ												
Kendini tanıtır.				-	-	-	+					
Başkalarını tanıtır.							-	-	-	+		

AÇIKLAMALAR

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre içerisinde kazandırılması amaçlanan kazanımlar, maddeler hâlinde forma işlenir. Kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna; kazanım bir ay içinde sonlandırıldıysa (kazanım gerçekleşti ise) “+” olarak, sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

RAM BİLGİLENDİRME

1. Bireyin Destek Eğitim Programından Yararlanmadan Önceki Performans Düzeyi (Bireyin eğitim öncesi yapabildikleri, özellikleri vb. belirtilmelidir.) Birey adı soyadı sorulduğunda kendini tanıtamamaktadır.
2. Bireyin Destek Eğitim Sonrası Performans Düzeyi (Bireyin eğitim sonrası yapabildikleri, özellikleri vb. belirtilmelidir.) Verilen eğitim sonucunda kendini tanıtmaya kazanımında birey adını ve soyadını söylebilmekte, yaşını ifade edebilmektedir. Sözel olarak ipucu verildiğinde söyleyebilmektedir.
3. Öneriler Eğitim süreci içinde aileye aylık bilgilendirme ve önerilerin yer aldığı raporlar verilmiştir. Bireyin durumu ilerleme gösterdiğinden başkalarını tanıma ve bilgi edinme kazanımıyla ilgili olarak eğitime devam edilmiştir. Bir sonraki dönem bu aşamadan devam edilerek diğer kazanıma geçilmesi uygun olacaktır.

Tarih
/ /

Veli Adı Soyadı İmza	Uygulayıcı Adı Soyadı İmza	Uygulayıcı Adı Soyadı İmza
----------------------------	----------------------------------	----------------------------------

AYLIK AİLE BİLGİLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı : A.A.
Doğum Tarihi : 12/01/2006
Aldığı Modüller :
İşitme Eğitimi Modülü
Dil Eğitimi Modülü
Matematik Modülü

Ait Olduğu Ay/Yıl

Temmuz / 2007

Bireyin Geldiği Seviye

(Ayın içinde yapılanlar, çocuğun kazandıkları, yetersiz kaldığı kazanımlar belirtilecektir)

Çocuğunuz bu ay (6. ay) adını ve soyadını sorulduğunda doğru olarak söyleyebilmekte ancak yaşı sorulduğunda nadiren de olsa ifade edememektedir.

Aileye Öneriler

(Yapılanların desteklenebilmesi için aileye kazanımlarla ilgili verilecek öneriler, etkinlik örnekleri yer alacaktır)

** Bu ay içerisinde çocuğunuzla “kendini tanıma” becerisini kazanmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. “Kendini tanıma” becerisinin kalıcı olabilmesi için evde yukarıda belirtilen yönergeler doğrultusunda tekrarlar yapılması gerekmektedir. * Çocuğunuzla konuşurken “Benim adım Ayşe, senin adın ne?”, “Ben 30 yaşındayım, sen kaç yaşındasın?” (Parmakla göstermesini isteme) gibi evde doğal sohbet ortamları yaratıp tekrarlarla çalışmaya dikkat ediniz.*

Tarih
/ /

Veli
Adı Soyadı
İmza

Eğitimci
Adı Soyadı
İmza

OKUMA YAZMA VE ANLAMA BECERİLERİ

MODÜLÜN AMACI

Okuma yazma ve anlama ile ilgili temel becerileri edinebilme

KAZANIMLAR

1. Resimdeki hataları bulur.
2. Resimdeki eksikleri bulur.
3. Benzer nesne resimleri arasındaki farklılıkları bulur.
4. Nesne resimlerini isimlerine göre eşler.
5. Yazı araç gereçlerini tanıır.
6. El göz koordinasyonunu sağlar.
7. Temel çizgiler çizer.
8. Sesleri tanıır.
9. Sesleri yazar.
10. Seslerden yeni heceler oluşturur.
11. Heceleri okur.
12. Hecelerden yeni sözcükler oluşturur.
13. Sözcükleri okur.
14. Sözcüklerden yeni cümleler oluşturur.
15. Cümleleri okur.
16. Cümlelerden metin oluşturarak okur.
17. Metin okur.
18. Metinle ilgili sorulan sorulara cevap verir.
19. Akıcı okur.
20. Okuduklarında sebep-sonuç ilişkisi kurar.
21. Okuduğunu özetler.
22. Okuduklarının ana fikrini söyler.
23. Serbest yazar.
24. Yazım kurallarına uygun yazar.
25. Düşüncelerini yazılı olarak ifade eder.
26. Noktalama işaretlerini yerinde kullanır.

MODÜLÜN SÜRESİ

Modülün süresi 280 ders saati olarak belirlenmiştir. Bu ders saatleri bireysel ve grup eğitimi biçiminde düzenlenir. Okuma, yazma, anlamaya yönelik destek eğitime ihtiyaç duyulması halinde, bu durum Özürlü Sağlık Kurulu Raporu ile yeniden belgelendirilerek, ilgili Rehberlik ve Araştırma Merkezindeki Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yeniden değerlendirilir.

MODÜLÜN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. İşitme engelli bir bireyin akranlarına göre sınırlı ve yavaş gelişen bir sözcük dağarcığına sahip olması okuma yazma çalışmalarında çeşitli zorluklar yaşamalarına sebep olmaktadır. Söz konusu bu sıkıntıların en büyüğü ve en önemlisi; okuma, yazma ve anlama çalışmalarında okuduğunu ve yazdığını anlamlandırmada yaşanmaktadır. Anlamını bilmeden yaptırılan bir çalışma faaliyeti ezberden ve anlamsız bir öğrenmeden öteye varamaz. İşitme engelli bir bireyin anlamlı bir şekilde okuma yazma becerisini edinebilmesi; işitme ve dinleme becerilerinin gelişmesine, okuma yazmaya hazırlık öncesindeki kavramları öğrenmiş olmasına ve kendini ifade edebiliyor olmasına bağlıdır. İşitme engelli bireylerin okuma yazma çalışmaları esnasında oluşturulacak sözcüklerin anlamını önceden bilmeleri ('at' kelimesini birey defterine yazmadan önce 'at' ın ne olduğunu, neye benzediğini, ne işe yaradığını, nasıl telaffuz edildiğini vb. bilmesi) ileriki zamanlarda oluşturulacak metinlerde kavramsal bütünlüğü sağlamalarına olanak tanımaktadır.

2. İşitme engelli bireyler de okuma yazma çalışmalarında oyun, drama vb yöntemlerin kullanılması bireylere yaşayarak öğrenme imkânı sunacaktır. Çalışmalar esnasında eğitimcinin bireylere yapacağı dil tekrarları (uygulayıcının söylediği sözcük ve cümleyi öğrenciden tekrar etmesini istemesi) gramer kurallarına uygun bir telaffuz ve anlamlandırma açısından önemlidir. Tüm bu etkinlikler (oyun, drama, dil tekrarları vb.) bireylere daha etkili ve kalıcı bir öğrenme imkânı sunacaktır. Bununla birlikte görsel materyallerle desteklenen etkinlikler hem dil ve konuşma becerilerinde hem de anlamlandırma becerilerinin gelişiminde etkili olacaktır.

3. Okuma yazmaya ön hazırlık çalışmalarında; gösterilen resimdeki farklılıkları bulma (gösterilen resimdeki eksikleri bulma, gösterilen resimdeki yanlışları bulma), aynı nesnenin üç resmi arasındaki farklılıkları bulma (aynı nesnenin üç resmi arasındaki eksik ayrıntıyı bulma, aynı nesnenin üç resmi arasındaki farklı ayrıntıyı bulma, aynı nesnenin üç resmi arasından farklı konumda olanı bulma), resim yazı eşleme (verilen resim kartları arasından aynı renk olan ve aynı harfle başlayan resim kartlarını eşleştirme, şekillerden oluşturulmuş tombala kartını, aynı şekillerden oluşturulmuş resim kartlarıyla eşleştirme), yazı-yazı eşleme (yazılı olarak verilen sözcük kartları arasından aynı sözcük kartlarını eşleştirme) gibi etkinliklerle çalışılmalıdır.

4. El-parmak ve el-göz koordinasyonunu geliştirici çalışmalarda büyük ve küçük kas gelişimini sağlayan kolları döndürme, başı çevirme, boyama, yırtma, kesme, ip sarma, yoğurma ve benzeri etkinlikler yapılabilir.

5. Temel yazma becerilerini yerine getirmeye yönelik gösterilen araç gerecin adını söyleme, kalemi kurallarına uygun tutma ve yazı araç-gereçlerini temiz ve düzenli kullanma vb. etkinlikler yapılması sağlanmalıdır. Örneğin; havada, masada, kâğıt üzerinde çeşitli yazma çalışmaları (soldan-sağa, yukarıdan-aşağıya, sağdan-sola, yuvarlak), kaslarına uygun kalınlıkta renkli kalemlerle serbest boyama, çizme ve çizgi çalışmaları yapılabilir.

6. Temel çizme becerilerini geliştirmeye yönelik ilk çizim çalışmaları, resim tamamlama, eğik çizgi, kavisli büyük-küçük dalgalı çizgi, dik sivri-ters sivri uçlu çizgi etkinlikleri ile ilgili çalışmaların yapılması sağlanabilir.

7. Eğik yazı çalışması yapılırken yazılış yönüne ve yazılışına dikkat çekilmelidir. Havada, tahtada ve sıranın üzerinde örnek yazım çalışmaları yaptırılabilir. İlgili sesin yazılmasına kâğıt üzerinde çalışılarak devam edilir. Sesin, birey tarafından okunması ve söylenen sesi defterine yazması istenir.

8. Sesleri tanımaya yönelik verilen sesin hissettirilmesi için çeşitli etkinlikler yapılmalıdır (bebeğini uyutan annenin ninni söylerken çıkardığı “-e, ee, eee” sesi vb.). Bireye sesle ilgili görseller izlettirilebilir veya sesle ilgili şarkı dinlettirilerek eşlik etmesi için teşvik edilebilir. Eğitimci, görsel ipuçlarından faydalanarak içinde öğretilecek sesin geçtiği kelimelere çeşitli örnekler vermeli daha sonra da bireylerden kelimelerin içinde öğretimi yapılan sesi bulmaları,

göstermeleri ve bağımsız olarak söylemelerini ister. Bireylerin sesin kelimenin başında, ortasında, sonunda geçtiğini görerek fark etmeleri sağlanmalı, içinde sesin geçtiği insan, hayvan, bitki, eşya adları söylenirken öğretilecek ses vurgulanıp bunlarla ilgili resimler yaptırılmalıdır.

9. İlk iki ses verildikten sonra hecelerle okuma yazma çalışmaları yapılmalıdır. Her verilen ses önceki seslerle ilişkilendirilerek yeni heceler oluşturulmalıdır. Bu şekilde önceki seslerin de pekiştirilmesi sağlanmalıdır. Elde edilen sözcüklerin veya cümlelerin mutlaka bir anlamı olması gerekir. Elde edilen kelime ve cümlelerin anlamları üzerinde durulmalı ve görsel materyallerle desteklenmelidir. Elde edilecek sözcükler ve cümleler bireyin yaşadığı ortam ile ilişkili olmalıdır. Cümleler yazdırılırken özel isimler çocuğa verilmeye başlanmalıdır ve özel isimlerin büyük harfle başlaması gerektiği belirtilmelidir. İlk oluşturulacak cümle ile birlikte cümlenin ilk harfini büyük yazma ve cümlenin sonuna nokta koyma eş zamanlı olarak bireye verilmelidir. Bireylere verilen sesler ile ilgili yeni cümleler bulup yazma ve okuma anlamını kavrama fırsatları verilmelidir.

10. Ses grupları işitme engelli bireylerin dil ve konuşma performansları ve öncelikli gereksinimleri alınarak çeşitlendirilebilir. Bununla birlikte ses gruplarının düzenlenmesinde harflerin yazım kolaylığı ve anlamlı hece (kelime) üretmedeki işlevliliği dikkate alınır.

11. Okuma yazma çalışmaları yapılırken; anlamlı bütün oluşturacak birkaç ses verildikten sonra seslerden hecelere, kelimelere ve cümlelere ulaşılmalıdır. İlk okuma yazma öğretimi, kısa sürede cümlelere ulaşılabilecek şekilde düzenlenmelidir. Okuma yazma çalışması ile bireyin duyduğu ve çıkardığı seslerin bilincine varması böylece dil gelişimine (doğru telâffuz, akıcılık, sesleri ayırt etme vb.) katkıda bulunması yazı ile konuşma arasındaki benzerlikleri görmesi, yazının harflerin birleştirilmesiyle; konuşmanın ise seslerin birleştirilmesiyle yapıldığını anlaması sağlanmalıdır. Ayrıca bireylerin kendilerini yazılı olarak ifade etmeleri ve yazılanları okuyarak paylaşmaları sağlanmalıdır. Öğrendikleri ses–hece-kelimeleri dinleyerek ipuçlu (resim dudak okuma) veya ipuçsuz (bireyin arkasından söyleme, sadece dinleyerek) ezbere yazmaları çalışmalıdır.

12. Bireyin, sırada yanlış oturmasına ve eğilerek çalışmasına izin verilmemelidir. Kitabı nasıl tutması ve sayfaları nasıl açması gerektiği gösterilmelidir. Göz ile kitap arasındaki en uygun uzaklık sağlanmalıdır. Okuma çalışmalarından önce bireyin görselleri tanıma, anlama,

yorumlama ve anlatma becerileri geliştirilmelidir. Bu amaçla; gördüğü bir resmi tanıma, diğerlerinden ayırt etme, söylenen cümleye uygun resimleri bulma, sorulan bir soruyu görsellerden yararlanarak gösterme, görsellerden yararlanarak oluşturulan bir hikâyedeki kahraman, olay, yer, zaman hakkında konuşma gibi çalışmalar yapılabilir.

13. Serbest okumaya geçişte bireyin bildikleri sözcüklerden oluşan basit metinler olmalıdır. Serbest okumanın başlamasıyla uzun ve anlamını bilmedikleri sözcüklerin geçtiği metinlerle karşılaşmaları bıkkınlığa ve korkmalarına sebep olabilir. Eğitimci bu süreçte daha önce üzerinde çalıştıkları hece ve sözcüklerin içinde geçtiği geçiş metinleri hazırlanmalıdır (El ele Ela, el ele. El ele Lale, el ele. Ela, Lale el ele vb.). Giderek bildikleri hece ve sözcük sayısı azaltılarak bireyin günlük hayatta bildiği sözcüklere yer verilmelidir. Serbest okumaya geçişte faydalanılacak materyaller; basit şiir, tekerleme, hikâye ve okuma kaynaklarından seçilen metinler olup bunlar doğru telaffuzla okutulmalı, okunan metinlerin anlamını uygulayıcı tarafından soru cevap tekniği ile paylaşılıp bireye kavratılmalıdır.

14. Okuma yazma çalışmalarında sırayla, bir metinde geçen önemli olayları basit hatları ile özetleme, metinle ilgili sözlü sorulara uygun cevap verme, metinle ilgili yazılı soruları cevaplama, okuduğu metne uygun bir başlık bulma, verilen cümleyi resimleme, bildiği kelimeleri kullanarak cümle yazma, karışık olarak verilen kelimelerden cümle oluşturma, karışık olarak verilen cümlelerden metin oluşturma, yarım bırakılan bir metni tamamlama gördüğü, duyduğu ve yaşadığı bir olayla ilgili düşüncelerini (mektup yazma, kompozisyon) yazma aşamaları uygulanmalıdır.

15. Dil bilgisi bir dilin yapısı, kuralları ve işleyişi ile ilgilidir. Dolayısıyla dilden ayrı bir birim gibi düşünülmemelidir. Dile ilişkin kuralları aktarmak yerine bireyin dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve sunu becerilerini geliştirmelerine olanak sağlanmalıdır. Bu düşünceden hareketle dil bilgisi, ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınmamalı, diğer alanlar içerisine dağıtılıp sezdirilmesi yolu benimsenmelidir.

16. Metinler bir okuma metni gibi işlenmeli, bireye sorular sorup anlamını bilmedikleri kelimeleri de öğrenmeleri sağlanmalıdır. Metin inceleme yapılırken dil bilgisi konuları da verilmeye başlanmalıdır. Metinde geçen sözcük türleri (kişi, yer ve zaman), cümle türleri (olumlu, olumsuz, soru ünlem), ekler (yapım eki, çekim eki); yazı çalışırken de sayfa düzeni (paragraf yaparak yazma, sayfa kenarlıklarına uyararak yazma vb), yazım kuralları (büyük

küçük harflerin yazımı, kısaltmaların yazımı, ile, -mi, -de, -ki'nin yazımı) gibi dil bilgisi konularını da doğru kullanma ve uygulamaları kavratılmalıdır.

17. Dil bilgisi kuralları, çeşitli alıştırmalarla örnekler üzerinde durularak bireye kazandırılmalıdır. Ayrıca, bireyin yazdıkları mutlaka kontrol edilmeli ve gereken düzeltmeler yapılmalıdır.

18. Okuma yazma çalışmaları sırasında açık anlatım, gösteri, yaparak yaşayarak öğrenme, soru-cevap, model olma, oyun, drama, dramatizasyon, tartışma, örnek olay yöntemleri kullanılabilir.

19. Okuma yazma çalışmaları sırasında gösterim panoları, grafikler, projeksiyon geometrik şekiller, top, kelime küpü, boncuk, fasulye-çubuk, resimli kartlar, yap bozlar, bulmaca, yazı tahtası (oyuncak), plastik harf kalıpları, kavram kitapları, öykü kartları, oyun hamurları, renkli kalemler, ritim çubukları, renkli fon kartonlar, kaset-CD, kum havuzu, bilgisayar, kelime bulma oyunu, tabu oyunu gibi araç gereçler kullanılabilir.

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A. OKUMA YAZMAYA HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Yazmaya Hazırlık
2. Okumaya Hazırlık

B. İLK OKUMA YAZMA

1. Ses
2. Hece
3. Sözcük
4. Cümle

C. OKUMA YAZMA

1. Metin Okuma
2. Akıcı Okuma
3. Okuduğuna Dikkat Etme

Ç. ANLAMA

1. Okuduğunu Anlama
2. Soru-Cevap Çalışmaları

3. Özet Çıkartma

D.YAZMA

1.Metin Yazma

2.Serbest Yazma

3. Yazım Kuralları

MODÜLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Okuma, Yazma, Anlama Becerileri modülünde ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalarla ilgili hazırlanan örnek formlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

A. Kaba Değerlendirme

“Okuma Yazma Anlama Becerileri” değerlendirilirken Kaba Değerlendirme Formu’nda bağımsız olarak yapılan beceriler (+), bağımsız olarak yapılamayan beceriler (-) olarak işaretlenmelidir. “Açıklama” bölümüne ise değerlendirme sırasındaki gözlemler yazılmalıdır.

Kaba Değerlendirme Formu’na kayıt yapılırken bireyin tepkilerine müdahale edilmemeli ve bireye yardımda bulunulmamalıdır.

Kaba değerlendirme sonucunda aile ile iş birliği yapılarak BEP hazırlanmalıdır.

B. Öğretim Öncesi Değerlendirme

“Öğretim Öncesi Değerlendirme” sonuçları, Performans Kayıt Tablosu’nda yer alan “Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa işaretlenmelidir.

Yapılan kaba değerlendirme sonucunda ilk okuma yazma becerilerinden “Sözcüklerden yeni cümleler oluşturur.” kazanımının yetersiz olduğu ve bağımsız olarak yapamadığı varsayılarak bir örnek hazırlanmıştır.

Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle ele alınan “sözcüklerden yeni cümleler oluşturma” becerisinin analizi yapılarak alt basamaklara ayrılmıştır: 1. Sözcüğü okur 2. Sözcüğü yazar 3. Sözcüğü resimler. 4. Karışık verilen sözcüklerden kurallı cümle oluşturur. “Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa sözcüklerden yeni cümleler oluşturma becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapamadığına bakılır. Her bir alt basamak için; bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise **B**, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise **Sİ**, model olma ile gerçekleştiriyor ise **MO**, fiziksel yardım ile gerçekleştiriyor ise **FY** yazılır.

C. Öğretim Sürecini Değerlendirme

Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, her seans sonunda Performans Kayıt Tablosu’nda yer alan “Öğretim Sürecini Değerlendirme” sütununa işaretlenir.

Öğretim öncesi değerlendirme sonucunda bireye “Sözcüklerden cümle oluşturur.” kazanımının alt basamaklarından bağımsız olarak yapamadıkları üzerinde öğretim yapılacaktır.

Her seans öğretiminin sonunda birey her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise **B**, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise **Sİ**, model olma ile gerçekleştiriyor ise **MO**, fiziksel yardım ile gerçekleştiriyor ise **FY** sütununa (x) işareti konulur.

Formun sonunda yer alan “Aile Bilgilendirme” bölümüne, “Sözcüklerden cümle oluşturur.” kazanımının hem öğretiminin hem de kalıcılığının sağlanabilmesi için evde yapılacak tekrarlar ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.

Ç. Son Değerlendirme

Örnek alınan kazanım “sözcüklerden yeni cümle oluşturma” becerisi olduğu için Performans Kayıt Tablosu ’nda öğretim süreci değerlendirme basamakları gerçekleştiği (“+” ya da “B” olarak işaretlendiği) zaman farklı soru ve materyallerle ezbere yapıp yapılmadığını değerlendirmek amacıyla Son Değerlendirme Formu hazırlanmıştır.

Son değerlendirme sonucunda tüm alt basamaklar “+” ya da “B” olarak işaretlendiğinde kazanımın gerçekleştiği, “-” ya da “Sİ, MO veya FY” işaretlendiğinde ise kazanımın gerçekleşmediği ve öğretimin tekrar edilmesi gerektiğine karar verilir.

D.Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme

Bireyin gelişimi, öğretim süreci değerlendirme sonuçlarına uygun olarak her ay sonunda Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'na işlenmiştir.

Form doldurulurken kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna, bir ay içinde kazanım gerçekleşti ise “+” olarak işaretlenir. Kazanım başlanıldığı aydan sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan gerçekleştirilemeyen ya da öğretimi yapılamayan kazanımların gerekçelerini, ayrıntılı olarak (1.Öğretime hiç başlamadı ise gerekçeleri 2.Öğretime başlamış olmasına rağmen kazanım gerçekleşmedi ise hangi alt basamakta kaldığı) RAM Bilgilendirme” bölümünde açıklanacaktır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORM ÖRNEKLERİ KABA DEĞERLENDİRME FORMU

Modülün Adı :İşitme Engelliler Okuma ,Yazma,Anlama Becerileri
Bireyin Adı Soyadı :
T.C. Kimlik No :
Doğum Tarihi :

Değerlendirme tarihi: / /

		Evet Hayır	Açıklamalar
A.	OKUMA YAZMAYA HAZIRLIK ÇALIŞMALARI		
1.	Resimdeki hataları bulur.	+	
2.	Resimdeki eksikleri bulur.	+	
3.	Benzer nesne resimleri arasındaki farklılıkları bulur.	+	
4.	Nesne resimlerini isimlerine göre eşler.	+	
5.	Yazı araç gereçlerini tanıır.	+	
6.	El göz koordinasyonunu sağlar.	+	
7.	Temel çizgiler çizer.	+	
B.	İLK OKUMA YAZMA		
1.	Sesleri tanıır.	+	
2.	Sesleri yazar.	-	
3.	Seslerden yeni heceler oluşturur. Heceleri okur.	-	
4.	Hecelerden yeni sözcükler oluşturur. Sözcükleri okur.	-	
5.	Sözcüklerden yeni cümleler oluşturur. Cümleleri okur.	-	
6.	Cümlelerden metin oluşturarak okur. Metin okur.	-	
C.	OKUMA-YAZMA- ANLAMA		
1.	Metinle ilgili sorulan sorulara cevap verir.	-	
2.	Akıcı okur.	-	
3.	Okuduklarında sebep-sonuç ilişkisi kurar.		
4.	Okuduğunu özetler.		
5.	Okuduklarının ana fikrini söyler		
6.	Metin yazar.	-	
7.	Serbest yazar.	-	
Ç.	YAZIM-NOKTALAMA		
1.	Yazım kurallarına uyar.	-	
2.	Noktalama işaretlerini yerinde kullanır.	-	

Tarih
/ /
Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

PERFORMANS KAYIT TABLOSU

Modülün Adı : İştirme Engelliler Okuma, Yazma, Anlama
 Bireyin Adı Soyadı :
 T.C. Kimlik No :
 Doğum Tarihi :

BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	SORULAR/YÖNERGE	ÖĞRETİM ÖNCESİ DEĞERLENDİRME	ÖĞRETİM SÜRECİNİ DEĞERLENDİRME																																
		ANA YÖNERGE		BİREYSEL												GRUP																				
		Cümle oluştur.		1.DERS TARİH	2.DERS TARİH	3.DERS TARİH	4.DERS TARİH	5.DERS TARİH	6.DERS TARİH	1. DERS TARİH	2.DERS TARİH	3. DERS TARİH	4.DERS TARİH																							
1.Sözcüklerden yeni cümleler oluşturur.			B/SI/MO	B	SI	MO	FY	B	SI	MO	FY	B	SI	MO	FY	B	SI	MO	FY	B	SI	MO	FY	B	SI	MO	FY	B	SI	MO	FY					
a.	Sözcüğü okur.	4/4	Sözcüğü oku.	MO			X				X				X				X				X				X				X				X	
b.	Sözcüğü yazar.	4/4	Sözcüğü yaz.	FY			X				X				X				X				X				X				X				X	
c.	Sözcükle nesneyi eşler.	4/4	Nesnenin karşılığı sözcüğü yaz.	MO			X				X				X				X				X				X				X				X	
ç.	Sözcükle resmi eşler.	4/4	Sözcüğün karşılığı resmi göster.	MO			X				X				X				X				X				X				X				X	
d.	Karışık verilen sözcüklerden kurallı cümle oluşturur.	4/4	Kurallı cümle yaz.	MO			X				X				X				X				X				X				X				X	

AİLE BİLGİLENDİRME

* Bu ay içerisinde çocuğunuzla "sözcüklerden cümle oluşturma" becerisini kazandırmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. "sözcüklerden cümle oluşturma" becerisinin kalıcı olabilmesi için evde yukarıda belirtilen yönergeler doğrultusunda tekrarlar yapılması gerekmektedir.

*Tekrar yaparken "sözcüklerden yeni cümleler oluşturma" becerisinde,bireyin bildiği kelimeler doğru telaffuzla okutulup yazım kurallarına göre yazdırılmalı anlamları pekiştirmek amacıyla resmi yaptırılıp en son bu sözcüklerden yeni anlamlı cümle kurdurulmalıdır.("Ali gel.", "Baba elma al." vb.).

AÇIKLAMALAR

1. Form öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
2. Formun bir nüshası ay sonunda imza karşılığı veliye teslim edilecektir. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.
3. Formun sonunda aileye yapılan çalışmalarla ilgili bilgilendirmeler yazılacaktır.
4. Her seans sonrasında aileye yapılan çalışmalar ve evde yapılabilecek etkinlikler (tekrar) hakkında sözlü ya da yazılı bilgilendirme yapılmalıdır.

SON DEĞERLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı :
Bireyin Yaşı :

Tarih: / /

BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	SORULAR/YÖNERGE	SON DEĞERLENDİRME
		ANA YÖNERGE	
1. Sözcüklerden yeni cümleler oluşturur.		Cümle oluştur.	
a.Sözcüğü okur.	4/4	Sözcüğü oku.	-
b.Sözcüğü yazar.	4/4	Sözcüğü yaz.	-
c.Sözcükle nesneyi eşler.	4/4	Nesnenin karşılığı sözcüğü yaz.	-
ç.Sözcükle resmi eşler.	4/4	Sözcüğün karşılığı resmi göster.	-
d.Karışık verilen sözcüklerden kurallı cümle oluşturur.	4/4	Kurallı cümle yaz.	-

AÇIKLAMALAR

1. Form öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
2. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.

Veli
Adı Soyadı
İmza

Tarih
/ /
Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

DÖNEM SONU BİREYSEL PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı :	Eğitime Başlangıç Tarihi : / /
Bireyin Yaşı :	Eğitimin Bitiş Tarihi : / /
Eğitsel Tanı:İşitme Engelli	

KAZANIMLAR	AYLAR											
	1. AY	2. AY	3. AY	4. AY	5. AY	6. AY	7. AY	8. AY	9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
OKUMA YAZMA BECERİLERİ												
Sesleri yazar.	+											
Seslerden yeni heceler oluşturur.	-	-	+									
Hecelerden yeni sözcükler oluşturur.		-	-	-	-	+						
Sözcüklerden yeni cümleler oluşturur.					-	-	-	-	-	-	-	-
Cümlelerden metin oluşturur.												

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre içerisinde kazandırılması amaçlanan kazanımlar maddeler hâlinde forma işlenir. Kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna; kazanım bir ay içinde gerçekleşti ise “+” olarak, sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

RAM BİLGİLENDİRME

1. Yukarıda adı geçen birey “Sözcüklerden yeni cümleler oluşturur.” kazanımının basamaklarından “Sözcüğü okur, sözcüğün resmini yapar ve karışık verilen sözcüklerden kurallı cümle oluşturur.” basamaklarını sözel ipucu yardımı ile “Sözcüğü yazar.” basamağını ise model olma ile yapabilmektedir. Bireyin “Sözcüklerden yeni cümleler oluşturur.” kazanımını yapabilmesi için bu çalışmalara devam etmesinde fayda vardır.

2. Okuma, Yazma, Anlama Becerileri modülündeki kazanımlardan, “Cümlelerden metin oluşturur.” kazanımına süre yetersizliğinden başlanamamıştır.

Veli Adı Soyadı İmza	Tarih / / Uygulayıcı Adı Soyadı İmza	Uygulayıcı Adı Soyadı İmza
----------------------------	--	----------------------------------

MATEMATİK MODÜLÜ

MODÜLÜN AMACI

Matematik ile ilgili becerilerini geliştirebilme

KAZANIMLAR

1. Benzer nesnelere eşler.
2. Farklı olan nesnelere ayırt eder.
3. Nesnelere renklerine göre eşler.
4. Nesnelere şekillerine göre eşler.
5. Uzamsal ilişkileri ifade etmek için uygun terimleri kullanır.
6. Geometrik şekilleri ayırt eder.
7. Karenin özelliklerini belirtir.
8. Üçgenin özelliklerini belirtir.
9. Dairenin özelliklerini belirtir.
10. Dikdörtgenin özelliklerini belirtir.
11. Birer ritmik sayar.
12. Onar ritmik sayar.
13. Beşer ritmik sayar.
14. İkişer ritmik sayar.
15. Üçer ritmik sayar.
16. Dörder ritmik sayar.
17. Altışar ve daha fazla ritmik sayar.
18. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9 doğal sayılarını kavrar.
19. Sayı doğrusunu kavrar.
20. İki basamaklı doğal sayıları kavrar.
21. Üç ve daha fazla basamaklı doğal sayıları kavrar.
22. Eldesiz toplama işlemi yapar.
23. Eldeli toplama işlemi yapar.
24. Toplama işlemi ile ilgili problemleri çözer.
25. Onluk bozmayı gerektirmeyen çıkarma işlemi yapar.
26. Onluk bozmayı gerektiren çıkarma işlemi yapar.
27. Çıkarma işlemi ile ilgili problemleri çözer.
28. Bir basamaklı sayılarla çarpma işlemi yapar.

29. İki basamaklı sayılarla çarpma işlemi yapar.
30. Üç ve daha fazla basamaklı sayılarla çarpma işlemi yapar.
31. Çarpma işlemi ile ilgili problemleri çözer.
32. Kalansız bölme işlemi yapar.
33. Kalanlı bölme işlemi yapar.
34. Bölme işlemi ile ilgili problem çözer.
35. Birden fazla işlem gerektiren problemleri çözer.
36. Saati okur.
37. Parayı tanır.

MODÜLÜN SÜRESİ

Bu modülün süresi 160 ders saati olarak belirlenmiştir. Bu ders saatleri bireysel eğitim biçiminde düzenlenir. Matematik Alanına yönelik destek eğitime ihtiyaç duyulması halinde, bu durum Özürlü Sağlık Kurulu Raporu ile yeniden belgelendirilerek, ilgili Rehberlik ve Araştırma Merkezindeki Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yeniden değerlendirilir.

MODÜLÜN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR:

1. Nesneleri renklerine, şekillerine ve benzerliklerine göre eşleme ve ayırt etme çalışmaları yapılırken önce gerçek nesnelere, sonra nesne kartları, eşleme kartları, interaktif eşlemeyi anlatan CD'ler uygulayıcı tarafından eğitimde kullanılmalıdır. Bu materyallerle yapılacak çalışmalarda kavratılacak kavram önce uygulayıcı tarafından bireye tanıtılmalı, sonra bireyin benzer olan nesneleri bir araya getirip eşlemesi daha sonra benzer olan nesnelere arasından farklı olanı ayırt etmesi sağlanmalıdır. Eşleme ve ayırt etme çalışmaları bireye model olma, soru-cevap, gösterip yaptırma gibi yöntemler kullanılarak yapılmalıdır.

2. Uzamsal ilişkilerden boyut ifade eden büyük-küçük, ince-kalın, uzun-kısa, geniş-dar kavramları; miktar ifade eden az- çok, ağır-hafif, boş-dolu, bütün-yarım-çeyrek kavramları; zaman ifade eden önce-sonra, gece-gündüz, sabah-öğle-akşam, dün-bugün-yarın, yıl kavramları; mekân ifade eden uzak-yakın, önünde-arkasında, yukarıda-aşağıda, içinde-dışında, yanında-arkasında kavramları; yön ifade eden içeri-dışarı, aşağı-yukarı, ön-arka, ileri-geri, sağ-sol kavramları; resimler, kavram kartları, CD'ler, çalışma kâğıtları, gerçek nesnelere,

oyuncaklar gibi materyaller kullanılarak bireye tanıtılmalıdır. Bu kavramları tanıtırken soru-cevap, model olma, gösterip yaptırma gibi yöntemler kullanılmalıdır.

3. Geometrik şekillerle ilgili çalışma yapılırken kare, üçgen, daire, dikdörtgen şekilleri bireye tanıtılmalıdır. Şekillerin benzerlikleri ve farklılıkları üzerinde durulmalıdır. Pergel, cetvel gibi malzemelerle bireyin verilen ölçülerde bağımsız olarak bu şekilleri çizmesi ve günlük yaşamda ihtiyacı olduğunda kullanması sağlanmalıdır.

4. Ritmik sayma çalışmalarında;100 içinde ileriye, geriye veya herhangi bir sayıdan başlayarak istenen sayıya kadar 1'erli, 10'arlı, 5'erli, 2'serli, 3'erli, 4'erli, 6'sarlı, 7'serli, 8'erli, 9'arlı ritmik sayma çalışmaları yapılmalıdır. Bu çalışmalarda sayı çubukları, fasulyeler, sayı kartları, boncuklar, abaküs ve eğitim CD'leri gibi araç gereçler kullanılmalıdır. Ritmik sayma çalışmaları toplama, çıkarma, çarpma ve bölme işlemlerinin ön koşul becerisi olması nedeniyle üzerinde önemle durulmalıdır. Ritmik sayma çalışmalarında; ezbere söyleme - yazma, model olma, tekrar ettirme, soru- cevap, oyun etkinlikleri gibi yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.

5. Doğal sayı öğretimi yapılırken rakam kavramı, rakamların uygun şekilde yazılması, sayıları sayı doğrusunda gösterme, iki, üç, dört ve daha fazla basamaklı doğal sayıların çözümlenmesi, okunuşlarının yazılması, sayılar arasındaki büyüklük küçüklük ilişkisi gibi çalışmalar yapılmalıdır. Yapılan çalışmaları pekiştirmek amacıyla önce- sonra ne gelir etkinlikleri, sayı örüntüleri, çalışma kâğıtları gibi etkinlikler bireye verilmelidir. Doğal sayılar kazanımı; açık anlatım, gösteri, soru-cevap, model olma, tartışma, oyun, drama, tümevarım, tümdengelim, soyutlama-genelleme, basamaklandırılmış öğretim ve problem çözme yöntemlerinden uygun olan eğitim yöntemi belirlenerek öğretim yapılmalıdır. Doğal sayılar kazanımı bireyin dört işlem becerilerini kazanmasında ön koşul olduğundan yapılan etkinlik örneklerinin mümkün olduğu kadar çoğaltılmasına dikkat edilmelidir.

6. Doğal sayılarla eldesiz-eldeli toplama işlemi yaparak problem çözme, onluk bozmayı gerektirmeyen ve onluk, yüzlük, binlik, on binlik gibi bozmayı gerektiren çıkarma işlemi yaparak problem çözme, eldesiz-eldeli çarpma işlemi yaparak problem çözme, kalansız-kalanlı bölme işlemi yaparak problem çözme, doğal sayıları; 10, 100 ve 1000'e kısa yoldan bölme işlemi yapma, hesap makinesini tanıma ve kullanma çalışmaları yapılmalıdır. Toplama, çıkarma, çarpma ve bölme işlemlerini kullanmayı gerektiren problemleri çözme

çalışmalarında; sözel ipucu, görsel ipucu, açık anlatım, gösteri, soru-cevap, model olma, tartışma, oyun, drama, tümevarım, tümdengelim, soyutlama-genelleme, basamaklandırılmış öğretim gibi yöntemlerden yararlanılmalıdır.

7. Saat okuma kazanımı bireye verilirken önce tam, sonra yarım ve çeyrek saatlerin öğretimi yapılmalıdır. Bu çalışmalarda mümkün olduğu kadar gerçek saat kullanılmalıdır. Bireyin gerçek saat üzerinde akrep ve yelkovanı tanınması, uygulayıcının söylediği saati bireyin model saat üzerinde göstermesi, verilen saati çalışma kâğıdı üzerinde çizerek göstermesi, saati okuması gibi etkinliklere yer verilmelidir.

8. Parayı kullanma çalışmalarında öncelikle paranın satın almak için bir değer olduğu hakkında konuşulmalıdır. İzleyen etkinliklerde; bütün ve bozuk paranın bireye tanıtılması, para üstünü hesaplaması kazandırılmalıdır. Para üstü hesaplama çalışmalarında dört işlem ve problem çözme becerilerinin kullanılması sağlanmalıdır. Bu çalışmaların pekiştirilmesi için gerçek malzemelerden oluşturulan alış-veriş köşeleri ile oyunlar oynanmalı, pazar, market gibi yerlere geziler düzenlenerek bireyin parayı tanınması ve günlük yaşamda kullanması sağlanmalıdır.

9. Matematik çalışmaları sırasında gösterim panoları, grafikler, projeksiyon, geometrik şekiller, boncuk, abaküs, yap-bozlar, sayı bulmacaları, yazı tahtası (oyuncak), plastik sayı kalıpları, kavram kitapları, monopoly-borsa oyunu, renkli kalemler, kaset-CD, geometri araç gereçleri (pergel, cetvel, açıölçer vb.) , bilgisayar gibi araç gereçler kullanılabilir.

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A.EŞLEME ÇALIŞMALARI

B.UZAMSAL İLİŞKİLER

1. Boyut Bildiren İlişkiler

a. Büyük-küçük

b. İnce –kalın

c. Uzun- kısa

ç. Geniş-dar

2. Miktar Bildiren İlişkiler

a. Az-çok

- b. Ağır-hafif
 - c. Boş-dolu
 - ç. Bütün –yarım- çeyrek
3. Zaman Bildiren İlişkiler
- a. Önce-sonra
 - b. Gece-gündüz
 - c. Sabah-öğle-akşam
 - ç. Dün-bugün-yarın
 - d.Yıl
4. Mekân Bildiren İlişkiler
- a. Uzak-yakın
 - b. Önünde-arkasında
 - c. Yukarıda-aşağıda
 - ç. İçinde-dışında
 - d. Yanında-arkasında
5. Yön Bildiren İlişkiler
- a. İçeri-dışarı
 - b. Aşağı-yukarı
 - c. Ön-arka
 - ç. İleri-geri
 - d. Sağ-sol

C.GEOMETRİK ŞEKİLLER

1. Kare
2. Üçgen
3. Daire
4. Dikdörtgen

Ç.RİTMİK SAYMALAR

1. Birer Ritmik Sayma
2. Onar Ritmik Sayma
3. Beşer Ritmik Sayma
4. İkişer Ritmik Sayma
5. Üçer Ritmik Sayma
6. Dörder Ritmik Sayma
7. Altışar ve Daha Fazla Ritmik Sayma

D.DOĞAL SAYILAR

1. Tek Basamaklı Doğal Sayılar
2. İki Basamaklı Doğal Sayılar
3. Üç ve Daha Fazla Basamaklı Doğal Sayılar

E.İŞLEMLER

1. Toplama
2. Çıkarma
3. Çarpma
4. Bölme
5. Problem Çözme

F.ÖLÇÜLER

1. Zaman Ölçüleri
2. Değer Ölçüleri

MODÜLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Matematik modülünde ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalarla ilgili hazırlanan örnek formlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

A. Kaba Değerlendirme

“Matematik” becerileri değerlendirilirken Kaba Değerlendirme Formu’nda bağımsız olarak yapılan beceriler (+), bağımsız olarak yapılamayan beceriler (-) olarak işaretlenmelidir. “Açıklama” bölümüne ise değerlendirme sırasındaki gözlemler yazılmalıdır.

Kaba Değerlendirme Formu’na kayıt yapılırken bireyin tepkilerine müdahale edilmemeli ve yardımda bulunulmamalıdır.

Kaba değerlendirme sonucunda aile ile iş birliği yapılarak BEP hazırlanmalıdır.

B. Öğretim Öncesi Değerlendirme

Öğretim öncesi değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan “Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa işaretlenmelidir.

Yapılan kaba değerlendirme sonucunda “saati okuma” kazanımının yetersiz olduğu ve bağımsız olarak yapılamadığı varsayılarak bir örnek hazırlanmıştır.

Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle ele alınan “*Saati okur.*” becerisinin analizi yapılarak alt basamaklara ayrılmıştır: 1. Saat gösterildiğinde saat olduğunu söyler. 2.Saat üzerinde yelkovan gösterildiğinde “yelkovan” olduğunu söyler. 3.Saat üzerinde akrep gösterildiğinde “akrep” olduğunu söyler. 4. Kısa kol olan akrebin saatleri gösterdiğini söyler. 5. Uzun kol olan yelkovanın dakikaları gösterdiğini söyler. 6. Akrebin bir rakam üzerinde, yelkovanın ise 12'nin üzerinde olması durumuna tam saat denildiğini söyler. 7.Gösterilen tam saatin kaç olduğunu söyler. 8. Akrebin bir rakam üzerinde, yelkovanın ise 6'nın üzerinde olması durumuna “yarım saat” denildiğini söyler. 9. Akrebin bir rakam üzerinde, yelkovanın ise 3 veya 9 üzerinde olması durumuna “çeyrek saat” denildiğini söyler.

“Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa “saati okuma” becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapamadığına bakılır. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise **B**, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise **Sİ**, model olma ile gerçekleştiriyor ise **MO**, fiziksel yardım ile gerçekleştiriyor ise **FY** yazılır.

C. Öğretim Sürecini Değerlendirme

Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, her seans sonunda Performans Kayıt Tablosu (Form 2) 'nda yer alan “Öğretim Sürecini Değerlendirme” sütununa işaretlenir.

Öğretim öncesi değerlendirme sonucunda bireye “Saati okur.” kazanımının alt basamaklarından bağımsız olarak yapamadıkları üzerinde öğretim yapılacaktır.

Her seans öğretiminin sonunda bireyin her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise **B**, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise **Sİ**, model olma ile gerçekleştiriyor ise **MO**, fiziksel yardım ile gerçekleştiriyor ise **FY** sütununa (x) işareti konulur.

Formun sonunda yer alan “Aile Bilgilendirme” bölümüne, “Saati okur.” kazanımının hem öğretiminin nasıl yapıldığı ve hem de kalıcılığının sağlanabilmesi için evde yapılacak tekrarlar ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.

Ç. Son Değerlendirme

Örnek alınan kazanım “saati okuma” becerisi olduğu için Performans Kayıt Tablosu’nda öğretim sürecini değerlendirme basamakları gerçekleştiği (“+” ya da “B” olarak işaretlendiği) zaman farklı soru ve materyallerle ezbere yapılıp yapılmadığını değerlendirmek amacıyla Son Değerlendirme Formu (Form 4) hazırlanmıştır.

Son değerlendirme sonucunda tüm alt basamaklar “+” ya da “B” olarak işaretlendiğinde kazanımın gerçekleştiği, “-” ya da “Sİ, MO veya FY” işaretlendiğinde ise kazanımın gerçekleşmediği ve öğretimin tekrar edilmesi gerektiğine karar verilir.

D. Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme

Bireyin gelişimi, öğretim süreci değerlendirme sonuçlarına uygun olarak her ay sonunda Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu’na işlenmiştir.

Form doldurulurken kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna, kazanım bir ay içinde gerçekleşti ise “+” olarak işaretlenir. Kazanım başlanıldığı aydan sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan gerçekleştirilemeyen ya da öğretimi yapılamayan kazanımların gerekçelerini, ayrıntılı olarak (1.Öğretime hiç başlamadı ise gerekçeleri 2.Öğretime başlamış olmasına rağmen kazanım gerçekleşmedi ise hangi alt basamakta kaldığı) RAM Bilgilendirme” bölümünde açıklanacaktır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORM ÖRNEKLERİ

KABA DEĞERLENDİRME FORMU

Modülün Adı : İşitme Engelliler Matematik Becerileri
Bireyin Adı Soyadı :
T.C. Kimlik No :
Doğum Tarihi :

Değerlendirme tarihi: / /



A.	EŞLEME ÇALIŞMALARI	Evet Hayır	Açıklamalar
1.	Benzer nesnelere eşler.	+	
2.	Farklı olan nesnelere ayırt eder.	+	
3.	Nesnelere renklerine göre eşler.	+	
4.	Nesnelere şekillerine göre eşler.	+	
B.	UZAMSAL İLİŞKİLER		
1.	Uzamsal ilişkileri ifade etmek için uygun terimleri kullanır.	+	
C.	GEOMETRİK ŞEKİLLER		
1.	Geometrik şekilleri ayırt eder.	+	
2.	Karenin özelliklerini belirtir.	+	
3.	Üçgenin özelliklerini belirtir	+	
4.	Dairenin özelliklerini belirtir.	+	
5.	Dikdörtgenin özelliklerini belirtir.	+	
Ç.	RİTMİK SAYMALAR		
1.	Birer ritmik sayar.	+	
2.	Onar ritmik sayar.	+	
3.	Beşer ritmik sayar.	+	
4.	İkişer ritmik sayar.	+	
5.	Üçer ritmik sayar.	+	
6.	Dörder ritmik sayar.	+	
7.	Altışar ve daha fazla ritmik sayar.	+	
D.	DOĞAL SAYILAR		
1.	1,2,3,4,5,6,7,8 ve 9 doğal sayılarını kavrar.	+	
2.	Sayı doğrusunu kavrar.	+	

		Evet Hayır	Açıklamalar
3.	İki basamaklı doğal sayıları kavrar.	+	
4.	Üç ve daha fazla basamaklı doğal sayıları kavrar.	+	
E.	İŞLEMLER		
1.	Eldesiz toplama işlemi yapar.	+	
2.	Eldeli toplama işlemi yapar.	+	
3.	Toplama işlemi ile ilgili problemleri çözer.	+	
4.	Onluk bozmayı gerektirmeyen çıkarma işlemi yapar.	+	
5.	Onluk bozmayı gerektiren çıkarma işlemi yapar.	+	
6.	Çıkarma işlemi ile ilgili problemleri çözer.	+	
7.	Bir basamaklı sayılarla çarpma işlemi yapar.	+	
8.	İki basamaklı sayılarla çarpma işlemi yapar.	+	
9.	Üç ve daha fazla basamaklı sayılarla çarpma işlemi yapar.	+	
10.	Çarpma işlemi ile ilgili problemleri çözer.	+	
11.	Kalansız bölme işlemi yapar.	+	
12.	Kalanlı işlemi yapar.	+	
13.	Bölme işlemi ile ilgili problem çözer.	+	
14.	Birden fazla işlem gerektiren problemleri çözer.	+	
G.	ÖLÇÜLER		
1.	Saati okur.	-	
2.	Parayı tanır.	-	

Tarih
/ /
Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

PERFORMANS KAYIT TABLOSU

Modülün Adı : İşitme Engelliler Matematik
 Bireyin Adı Soyadı :
 T.C. Kimlik No :
 Doğum Tarihi :

BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	SORULAR/YÖNERGE	Öğretim Öncesi Değerlendirme	ÖĞRETİM SÜRECİNİ DEĞERLENDİRME																																	
				BİREYSEL												GRUP																					
				1. SEANS		TARİH		2. SEANS		TARİH		3. SEANS		TARİH		4. SEANS		TARİH		5. SEANS		TARİH		6. SEANS		TARİH		1. SEANS		TARİH		2. SEANS		TARİH		3. SEANS	
B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I
1.Saati okur.		Saat kaç?		B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I
a.Saat gösterildiğinde saat olduğunu söyler.	%100	Bu ne, söyle?	MO				X				X			X				X			X			X													
b.Saat üzerinde yelkovan gösterildiğinde “yelkovan” olduğunu söyler	%100	Bu ne ,söyle?	MO				X				X			X				X			X			X													
c. Saat üzerinde akrep gösterildiğinde “akrep” olduğunu söyler.	%100	Bu ne ,söyle?	MO				X				X			X				X			X			X													
ç. Kısa kol olan akrebin saatleri gösterdiğini söyler.	%100	Akrep neyi gösterir?	MO				X				X			X				X			X			X													
d.Uzun kol olan yelkovanın dakikaları gösterdiğini söyler.	%100	Yelkovan neyi gösterir?	MO				X				X			X				X			X			X													
e.Akrebin bir rakam üzerinde, yelkovanın ise 12'nin üzerinde olması durumuna tam saat denildiğini söyler.	%100	Tam saat nedir?	MO				X				X			X				X			X			X													
f.Gösterilen tam saatin kaç olduğunu söyler.	%100	Saat kaç? a)  saat 2	MO				X				X			X				X			X			X													
		b)  saat 7																																			

AİLE BİLGİLENDİRME

* Bu ay içerisinde çocuğunuzla "saati okuma" becerisini kazanmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. “Saati okuma” becerisinin kalıcı olabilmesi için evde yukarıda belirtilen yönergeler doğrultusunda tekrarlar yapılması gerekmektedir.

* Bireyle tekrar yapılırken “Saati okur.” kazanımında; “saat gösterildiğinde saat olduğunu söyleme”, “saat üzerinde yelkovan gösterildiğinde ‘yelkovan’ olduğunu söyleme”, “saat üzerinde akrep gösterildiğinde ‘akrep’ olduğunu söyleme”, “kısa kol olan akrebin saatleri gösterdiğini söyleme”, “uzun kol olan yelkovanın dakikaları gösterdiğini söyleme” becerilerini kazanıp kazanmadığını değerlendirirken tüm faktörleri göz önünde bulundurunuz. Örneğin malzeme seçerken sınıfta kullanılan malzemelere benzer olmasına ,verilen seslerin doğal sesler olmasına, çalışmaların yapıldığı ortamın sessiz olmasına dikkat edilmelidir.

AÇIKLAMALAR

- 1.Form öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
2. Formun bir nüshası ay sonunda imza karşılığı veliye teslim edilecektir. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.
- 3.Formun sonunda aileye yapılan çalışmalarla ilgili bilgilendirmeler yazılacaktır.
4. Her seans sonrasında aileye yapılan çalışmalar ve evde yapılabilecek etkinlikler (tekrar) hakkında sözlü ya da yazılı bilgilendirme yapılmalıdır.

Veli
Adı Soyadı
İmza




Tarih
/ /
Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

SON DEĞERLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı:

Tarih / /

BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	SORULAR/YÖNERGE	SON DEĞERLENDİRME
		ANA YÖNERGE	
1.Saati okur.		Saat kaç?	
a.Saat gösterildiğinde saat olduğunu söyler.		Bu ne,söyle?	+
b.Saat üzerinde yelkovan gösterildiğinde “yelkovan” olduğunu söyler.		Bu ne, söyle?	+
c. Saat üzerinde akrep gösterildiğinde “akrep” olduğunu söyler.		Bu ne, söyle?	+
ç. Kısa kol olan akrebin saatleri gösterdiğini söyler.		Akrep neyi gösterir?	-
d.Uzun kol olan yelkovanın dakikaları gösterdiğini söyler.		Yelkovan neyi gösterir?	-
e.Akrebin bir rakam üzerinde,yelkovanın ise 12'nin üzerinde olması durumuna “tam saat” denildiğini söyler.		Tam saat nedir?	+
f.Gösterilen tam saatin kaç olduğunu söyler.		 a) Saat kaç, söyle? 01:00	+
		 b) Saat kaç, söyle? 06:00	
		 c) Saat kaç ,söyle? 03:00	

AÇIKLAMALAR

1. Form öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
2. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.

KAYNAKÇA:

1. Akçamete,G., Anne Babalar İçin El Kitabı,Aydoğdu Ofset,Ankara, 1999.
2. Alpiner, J.G., McCarthy, P.A., Rehabilitative Audiology: Children and Adults. Baltimore: Williams and Wilkins. 1987.
3. Anadolu Üniversitesi İşitme Engelli Çocuklar Okul Öncesi Eğitim ve Araştırma Merkezi, İşitmeyen Çocukların Okul Öncesi Eğitimi İçin Anne ve Babalara Yaygın Eğitim Kursları.
4. Anadolu Üniversitesi İşitme Engelli Çocuklar Okul Öncesi Eğitim ve Araştırma Merkezi, İşitme Oyunu! İşitme Engelli Çocukların Eğitimi İçin Yöntemler.
5. Bench,R.J., Communication Skills in Hearing-Impaired Children, London: Whurr Publishers, 1993.
6. Berg, F.S., Blair, J.C., Viehweg, S.H., Vlotman, A.W., Educational Audiology for the Hard of Hearing Child. Orlando: Grune and Stratton, Ltd. 1986.
7. Çelenk, Yrd.Doç.Dr.Süleyman, İlk Okuma Yazma Öğretimi, Anı Yayıncılık,
8. Fışiloğlu, A.ve Fışiloğlu, H., İşitme Engelli Birey ile Değişim Sürecindeki Ailelerin Karşılaştıkları Sorunlar, Karancı, A.N.(ed). Farklılıkla Yaşamak, Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 1997.
9. Füsün Akkök, İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi, Özgür Yayınları, İstanbul, 1999.
10. Hovind, H., Parving, A Detection of hearing impairment in early childhood, Scand, Audiol, 16,187-193., 1987.
11. Hull,R.H., Aural Rehabilitation, San Diego, CA:Singular, Publishing Group, 1997.
12. Johnson, C.C.,Benson, P.V., Seaton, J.B., Educational Audiology Handbook, San Diego, CA: Singular Publishing Group, 1997.
13. Kağıtçıbaşı, Ç. Berkman, S.Sunar.,D. UNICEF, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, 1991.

14. Kırcaali-İftar, G., (Türkçeye Uyarlayan) , Pieterse, M. Trebar, R. Cairns, S., Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı, 8. Kitap Gelişim Becerileri Envanteri, Zihinsel Özürlülere Destek Derneği, İstanbul, 1996.
15. Kraus, N., Speech Sound perception, neurophysiology and plasticity. International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology, 47, 123/29. 6. MYKLEBUST. h.r. (1964). Deafness and Psychological processes, The Psychology of Deafness, 57-221. New York, Grina & Stratton, 1998.
16. Kuder, S. Jay, Teaching Students with Language and Communication Disabilities, Viacom Company, USA, 1997.
17. Lavett, B., Mc Garr, C., Speech and language development in Hearing Impaired Children, "Hearing in Children" (Ed. F.H.Bess) York Press, New York, 375-388. 1988.
18. Lewis, V., How do deaf children develop, Development and Handicap, 60-77. Cowley Road, Oxford, Basil Elocwell Ltd., 1987.
19. Marschark, M., Clark, M.D. Psychological Perspectives on Deafness. Lawrence Erlbaum Associates, Inc. 153-170, USA, 1998.
20. MEB İlköğretim Okulu Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği Olan Çocuklar Eğitim Programı, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 2001
21. MEB İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-5 sınıf), Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 2005
22. MEB İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (6- 8 sınıf), Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 2006
23. MEB İlköğretim Matematik Dersi Öğretim Programı (1-5 sınıf), Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 2005
24. MEB İlköğretim Matematik Dersi Öğretim Programı (6- 8 sınıf), Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 2006
25. MEB Sağırılar İlkokulu Öğretim Programı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1991.

26. MEB Türkçe Dersi Öğretim Öncesi Değerlendirme Kılavuzu, MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 2004.
27. Moores, Donald F, Educating The Deaf (I/II), Psychology, Principles and Practices, Fourth Edition, Gallaudet University, USA, 1976.
28. Özcebe E.,Sevinç Ş.,Belgin E. “The Ages of Suspicion, Identification, Amplification and Intervention in Children with Hearing Loss” Int J Pediatr Otorhinolarygol, 69:1081-1087,2005.
29. Özgubar, S., Her İşitme Engelli Çocuğun Sözel İletişim Kurması Gerekir. İÇED Dergisi, Sayı 2. 2001.
30. Özgubar, S., İşitsel Rehabilitasyon I. İÇED Dergisi, Sayı 3, 2001.
31. Özsoy, Doç.Dr Yahya, İşitme Engellilerin Eğitimi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1985.
32. Patrica, B. ,Kricos, P.B., The Psychology aspects of hearing loss in children adults. Alpiner, J.G.,MG Carthy, P.A (Eds.). Rehabilitatize Audiology, Children and Adults. 269- 302, Baltimore, Williams & Wilkins. 1987.
33. Sevinç Ş., Ataş A., Özkan S., Assessment of Auditory Perceptual Development of Severe to Profound Sensory Neural Hearing Impaired Children with Cochlear Implant and Hearing Aids.’7th European Symposium on Paediatric Cochlear Implantation, Geneva /Switzerland, May 2nd-5th,2004.
34. Sevinç, Ş., Çok İleri Derecede Bilateral Sensorinöral İşitme Kayıplı Çocukların Rehabilitasyonunda Gelişimsel Profilin Değerlendirilmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2002.
35. Topbaş, S. (Editör),Çocukta Dil ve Kavram Gelişimi, Anadolu Üniversitesi Yayını No 1318, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No 717, Eskişehir, 2003.
36. Tüfekçioğlu, Ü., İşitme, Konuşma ve Görme Sorunu Olan Çocukların Eğitimi,Anadolu Üniversitesi Yayını No 803, Eskişehir, 2006.
37. www.el.yazim.com